

Koncept interpretacije narave na območju Natura 2000 Mura

Projekt je sofinanciran iz sredstev Evropske Unije (ERDF, IPA)
Project co-funded by European Union funds (ERDF, IPA)

Ustanova

Zavod Iskriwa, iskrišče za
razvoj lokalnih potencialov
in Zavod RS za varstvo
narave

Projekt

coop MDD,
DTP1-259-2.3

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

574.2:502

KONCEPT interpretacije narave na območju Natura 2000 Mura
= The concept of nature interpretation in Natura 2000 site Mura /
[besedilo Urška Oblak ... [et al.] ; fotografije reference projektov iz
spletne platforme Landzine ... [et al.] ; karta ukrepov Urška Oblak].
- Ljubljana : Zavod RS za varstvo narave, 2019

ISBN 978-961-6885-18-8

1. Vzp. stv. nasl. 2. Oblak, Urška, 1988-
COBISS.SI-ID 96568577

Koncept interpretacije narave na območju Natura 2000 Mura

**The Concept of Nature Interpretation in Natura
2000 Site Mura**

POVZETEK

Koncept interpretacije narave na območju Natura 2000 Mura (v nadaljevanju: Koncept interpretacije) je bil pripravljen v okviru projekta Čezmejni program upravljanja načrtovanega 5 – državnega Biosfernega območja »Mura-Drava-Donava« ali krajše coop MDD, v sklopu priprave Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura. Koncept interpretacije predstavlja podlago za celovito in usmerjeno načrtovanje kakovostne interpretacije narave na območju Natura 2000 vzdolž reke Mure in s tem podporo doseganju izobraževalnih in razvojnih ciljev UNESCO Biosfernega območja Mura. Dokument vsebuje usmeritve, kako medije za interpretacijo narave umestiti v prostor na način, da je omogočena celovita in kvalitetna interpretacija celotnega območja Natura 2000 Mura in da vsebine doživljanja narave nimajo bistvenega negativnega vpliva na stanje ekosistemov na območju Natura 2000 Mura.

Koncept interpretacije je zasnovan kot skupna zgodba, ki se zrcali v sloganu, osnovnem sporočilu interpretacije narave in v tematikah, ki jih interpretiramo na za to določenih območjih. Interpretacijo narave na območju Natura 2000 Mura je potrebno načrtovati tako, da se interpretacijske vsebine med seboj dopolnjujejo in prepletajo. Koncept vsebuje tudi 12 predlaganih ukrepov za interpretacijo narave na določenih območjih, ki obsegajo kartografski prikaz območja, temo in medije interpretacije.

Proces priprave Koncepta interpretacije se je pričel septembra 2017 in trajal do aprila 2019. V pripravo Koncepta interpretacije so bili vključeni strokovnjaki za lokalni razvoj, vodarstvo, gozdarstvo, kmetijstvo, varstvo narave, lokalne skupnosti, razvojne agencije in zainteresirana širša javnost. Deležniki so aktivno sodelovali na različnih delavnicah in sestankih ter s tem pomembno prispevali k razvoju vsebine koncepta.

ABSTRACT

The concept of nature interpretation in the Natura 2000 Site Mura (Interpretation Concept) was prepared within the project Transboundary Management Programme for the planned 5-country Biosphere Reserve “Mura-Drava-Danube” or shorter coop MDD, as a part of preparation of the Action Plan for Habitat Restoration in the Natura 2000 Site Mura. The Interpretation Concept is the basis for a comprehensive and targeted planning of a quality nature interpretation in the Natura 2000 area along the Mura River and thus supports the achievement of education and training development goals of the UNESCO Biosphere Reserve Mura. The document contains guidelines on how the media for the nature interpretation should spatially be placed in a way, that enables comprehensive and quality interpretation of the entire Natura 2000 Site Mura and that the contents of the nature experience do not negatively affect the state of ecosystems in the Natura 2000 Site Mura significantly.

The Interpretation Concept is designed as a common story, which is reflected in the slogan, the basic message of nature interpretation and in the subjects that we interpret in the designated areas. The nature interpretation in the Natura 2000 Site Mura area needs to be planned in a way, which enables contents of interpretation to complement and intertwine. The Interpretation Concept also contains 12 proposed actions for the nature interpretation in specific areas, which each include the map of the area, the theme and the media of the interpretation.

The preparation of the Interpretation Concept began in September 2017 and lasted until April 2019. Experts in local development, water management, forestry, agriculture, nature conservation, as well as local communities, development agencies and interested general public were an essential part of the preparation process of the Interpretation Concept. The participants actively participated in various workshops and meetings, and thus significantly contributed to the content development of the concept.

KAZALO

POVZETEK	4
ABSTRACT	5
UVOD	8
1. IZHODIŠČA	9
1.1 OPREDELITEV OBMOČJA IN IZHODIŠČA	9
1.2 OBRAZLOŽITEV POJMA INTERPRETACIJA	9
2. CILJI IN NAMEN KONCEPTA INTERPRETACIJE	10
2.1 OPREDELITEV IZZIVOV INTERPRETACIJE NARAVE NA OBMOČJU NATURA 2000 MURA	10
2.2 NAMEN IN CILJI KONCEPTA INTERPRETACIJE	10
2.3 VSEBINSKI CILJI INTERPRETACIJE	11
3. PROSTORSKA ANALIZA	13
3.1 PREGLED PREJETIH POBUD IN OGLED TERENA	13
3.2 ANALIZA POBUD	13
3.3 ANALIZA VROČIH TOČK	13
3.4 DOLOČITEV OBMOČIJ IZVAJANJA INTERPRETACIJE	14
4. SKUPNA ZGODBA - MURA PREMIKA!	15
4.1 SLOGAN IN OSNOVNO SPOROČILO INTERPRETACIJE NARAVE	15
4.2 KROVNE TEME ZA INTERPRETACIJO NARAVE	15
4.3 SODELOVANJE DELEŽNIKOV	16
4.4 KARTA UKREPOV "MURA PREMIKA!" ZA INTERPRETACIJO NARAVE NA OBMOČJU NATURA 2000 MURA	18
5. MEDIJI ZA INTERPRETACIJO NARAVE	20
5.1 CENTER ZA OBISKOVALCE Z ODDELKOM ZA IZOBRAŽEVANJE	20
5.2 REČNA IGRIŠČA, DOŽIVLJAJSKO-TEMATSKA IGRIŠČA	20
5.3 VODENE TURE IN VODENE IGRE	22
5.4 CILJNE SKUPINE ZA INTERPRETACIJO OBMOČJA NATURA 2000 MURA	22

6. UKREPI ZA INTERPRETACIJO NARAVE **24**

UKREP: E. 1: MURA PREMIKA ČAS!	25
UKREP: E. 2: MURA PREMIKA PROD!	28
UKREP: E. 3: MURA PREMIKA MEJE!	30
UKREP: E. 4: MURA PREMIKA ŽIVLJENJSKI PROSTOR!	33
UKREP: E. 5: MURA PREMIKA!	36
UKREP: E. 6: MURA PREMIKA MLIN!	39
UKREP: E. 7: MURA PREMIKA BROD!	43
UKREP: E. 8: MURA PREMIKA RABO PROSTORA!	46
UKREP: E. 9: MURA PREMIKA ŽIVALI!	48
UKREP: E. 10: MURA PREMIKA STRUGO!	50
UKREP: E. 11: MURA PREMIKA GLADINO PODTALNICE!	52
UKREP: E. 12: MURA PREMIKA ZAVEST O OHRANJANJU REKE!	55

7. USMERITVE ZA NADALJNJE NAČRTOVANJE **57**

7.1 NADALJNJE NAČRTOVANJE INTERPRETACIJE NARAVE NA OBMOČJU NATURA 2000 MURA	57
7.2 PRIPRAVA PROJEKTNE DOKUMENTACIJE	57
7.3 USMERITVE ZA NAČRTOVALCE	59
7.4 NARAVOVARSTVENE USMERITVE ZA UMEŠČANJE INTERPRETACIJSKIH IN DOŽIVLJAJSKIH VSEBIN V PROSTOR	60

8. LITERATURA IN VIRI **62**

UVOD

Reka Mura s svojim zaledjem predstavlja eno najlepših obrečnih pokrajin in je eden najpestrejših ekosistemov v Evropi, saj nudi bivališče številnim redkim živalskim in rastlinskim vrstam. Zaradi preteklih posegov človeka v hidrologijo in hidromorfologijo reke Mure postajajo rečni ekosistem in dragocene ekosistemske storitve vse bolj ogroženi. Posledično je posredno ogrožena tudi kulturna identiteta prebivalcev, ki s tem prostorom sobivajo. Reka Mura in njeno zaledje je pomembno območje rekreacije, sprostitve in preživljanja prostega časa za lokalno prebivalstvo ter nudi priložnost za razvoj sonaravnega obrečnega turizma, ki temelji na izobraževanju in interpretaciji narave. Na podlagi navedenega se pojavlja potreba po ozaveščanju in informiranju prebivalstva o ključnih ekosistemskih storitvah območja, pomenu naravnih virov, vrednosti naravnih procesov v območju Natura 2000 Mura in o nujnosti ukrepov za izboljšanje procesov v rečnem ekosistemu. Poleg tega pa je zelo pomembno, da se informiranje prebivalstva in obiskovalcev ter interpretacija narave načrtuje kakovostno, skrbno in strateško za celotno območje Natura 2000 Mura.

Koncept interpretacije narave na območju Natura 2000 Mura (v nadaljevanju Koncept interpretacije) je nastal v procesu medsektorskega sodelovanja strokovnjakov in lokalnih deležnikov ter predstavlja celovit koncept interpretacije narave ter podlago za usmerjeno načrtovanje kakovostne interpretacije narave na območju Natura 2000 vzdolž reke Mure. Z interpretacijo narave želimo celostno približati reko Muro in območje Natura 2000 Mura obiskovalcem in lokalnemu prebivalstvu.

Priprava Koncepta interpretacije je potekala v sklopu priprave Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura v okviru projekta Čezmejni program upravljanja načrtovanega 5 – državnega Biosfernega območja »Mura-Drava-Donava« ali krajše coop MDD.

1. IZHODIŠČA

1.1 Opredelitev območja in izhodišča

Območje Koncepta interpretacije sovpada z mejo območja Natura 2000 vzdolž celotnega toka reke Mure. Slednje predstavlja jedrno območje in večji del robnega območja UNESCO Biosfernega območja Mura. Na ta način Koncept interpretacije prispeva k mozaiku interpretacije celotnega Biosfernega območja Mura.

Ključno izhodišče za pripravo dokumenta je bil obstoječi Program upravljanja območij Natura 2000 (2015-2021), (krajše PUN 2000) za območje Natura 2000 Mura, ki predstavlja pravni in strokovni okvir. Priloga 6.4. PUN »Načrtovani projekti«, Tabela A, določa prednostne projekte izboljšanja stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov in s tem povezane interpretacije ohranjanja narave (in kulturne dediščine). Za prednostni projekt v območju Natura 2000 Mura je določeno, da se izvedejo aktivnosti za »usmerjanje obiska in interpretacijo o ohranjanju biotske raznovrstnosti, prednostno o omrežju Natura 2000 ter o kulturni dediščini - prednost pri vzpostavitvi infrastrukture za te namene imajo objekti kulturne dediščine pred novogradnjo«.

Pri pripravi koncepta smo upoštevali tudi Regionalni razvojni program Pomurske regije za obdobje 2014-2020, Čezmejni Mura-Drava-Donava akcijski načrt (TBR MDD akcijski načrt) in Koncept čezmejne izobraževalne mreže rečnih šol (TLN Concept).

1.2 Obrazložitev pojma interpretacija

Veliko virov interpretacijo opisuje kot aktivnost, ki pripomore k izobraževanju in učenju ter poteka preko neposredne izkušnje. Prav tako je opisana kot oblika komunikacije, ki je ciljno načrtovana in pomaga razumeti in ceniti estetično prostora, ki nas obdaja. V osnovi se interpretacija deli na osebno in neosebno interpretacijo (Keršič, 2010). Osebno interpretacijo izvaja oseba »interpretator« v neposrednem dialogu z občinstvom. Namen takšne interpretacije je, da dialog z obiskovalci zgodbam daje pomene in utrjuje identiteto. Neosebna interpretacija se izvaja preko različnih medijev in praviloma brez prisotnosti človeka. Tvrstna interpretacija se izvaja samostojno. Praviloma je zasnovana tako, da spodbuja razumevanje glavnega sporočila preko zaznavnih čutov (vid, otip, sluh, vonj). To so lahko interpretacijske točke, poligoni, v sklopu teh pa tudi posamezni objekti, informacijski / interpretacijski centri.

Za kakovostno interpretacijo je nujno, da je skrbno in strateško načrtovana. Potrebni koraki pri načrtovanju interpretacije so: oblikovanje skupne zgodbe in ciljev interpretacije; določitev vsebin; določitev medijev, ki predstavljajo vsebine na območju »in situ« ali pa posredno. Koncept interpretacije narave obravnava navedene korake pri načrtovanju interpretacije za doživljanje narave ob Muri na območju Natura 2000.

2. CILJI IN NAMEN KONCEPTA INTERPRETACIJE

2.1 Opredelitev izzivov interpretacije narave na območju Natura 2000 Mura

Na območju Natura 2000 Mura se v povezavi z interpretacijo narave srečujemo s sledečimi izzivi:

- Zaradi preteklih posegov v hidrologijo in hidromorfologijo reke Mure postajajo rečni ekosistem in dragocene ekosistemske usluge vse bolj ogroženi. Posledično je posredno ogrožena tudi kulturna identiteta prebivalcev, ki s tem prostorom sobivajo. Na podlagi navedenega se pojavlja nuja po ozaveščanju in informiranju prebivalstva o ključnih ekosistemskih uslugah območja, pomenu naravnih virov in vrednosti naravnih procesov v območju Natura 2000 Mura ter o ukrepih za izboljšanje procesov v rečnem ekosistemu (npr. renaturacije predvidene v Akcijskem načrtu).
- Reka Mura z zaledjem je pomembno območje rekreacije in preživljanja prostega časa za lokalno prebivalstvo. V zadnjih letih se znotraj območja Natura 2000 Mura pojavljajo tudi obsežnejše težnje po razvoju turizma. Celovit koncept usmerjanja obiskovalcev na tem območju ne obstaja, zato ima povečan in stihijski razvoj turizma ter rekreacije lahko negativen vpliv na naravno okolje in posledično na kvaliteto doživljanja narave. V nekaterih primerih je v zadnjih letih prišlo do umeščanja turistično-rekreacijske infrastrukture in nedovoljene pozidave na občutljivih lokacijah znotraj poplavnega območja.
- Na obravnavanem območju trenutno ni pripravljenega celovitega koncepta interpretacije narave. Na območju ni prepoznanih skupnih značilnosti, ki bi bile povezane v celovito zgodbo, zato obiskovalci / uporabniki prostora ne dobijo celostne slike o varovanem območju in kakovostnih informacij o naravi območja. Obstoječa interpretacija narave ne sledi celostni grafični podobi in skupnim standardom kakovosti. Zaradi vsebinske in oblikovne necelovitosti interpretacije narave je otežen razvoj območja Natura 2000 Mura kot dela trajnostnega turističnega produkta celotnega Biosfernega območja Mura.
- Obstoječa infrastruktura, kjer je interpretirana narava in kulturna dediščina, pogosto nima aktivnega upravljavca in zato propada.

2.2 Namen in cilji Koncepta interpretacije

Namen Koncepta interpretacije je **priprava podlage za celovito in usmerjeno načrtovanje kakovostne interpretacije narave na območju Natura 2000 vzdolž reke Mure** in s tem podpore doseganju izobraževalnih in razvojnih ciljev UNESCO Biosfernega območja Mura.

Cilji Koncepta interpretacije narave so:

- umestitev v prostor na način, da je omogočena celovita in kvalitetna interpretacija narave na območju Natura 2000 Mura.
- umestitev v prostor tako, da nima bistvenega negativnega vpliva na stanje ekosistemov na območju Natura 2000 Mura.

Koncept interpretacije je zasnovan kot skupna zgodba, ki se zrcali v sloganu, osnovnem sporočilu interpretacije narave in v tematikah, ki jih interpretiramo na za to določenih območjih. V konceptu so podane tudi usmeritve za umeščanje medijev za interpretacijo narave v prostor. Območje Natura 2000 Mura je potrebno obravnavati celostno in načrtovati kakovostno interpretacijo na celotnem območju ter na način, da se vsebine med seboj dopolnjujejo in prepletajo. **Za celotno območje Natura 2000 Mura je priporočeno oblikovati in poenotiti skupno grafično podobo in uporabiti enoten sistem označitve. Prav tako je treba določiti skrbnika / upravljavca posameznega območja in koordinatorja, ki skrbi za povezovanje med območji s ciljem, da se posamezni upravjalci držijo skupne zgodbe in skupne znamke.**

2.3 Vsebinski cilji interpretacije

Rečni in obrečni prostor Mure je izredno pester, vendar je ohranjanje pestrosti in kakovosti habitatov izziv za vse upravljavce tega prostora. Širša javnost in obiskovalci pogosto težko razumejo kompleksnost procesov v prostoru in pomen slednjih za kakovost bivanja in doživljanja prostora ob Muri. Z interpretacijo teh vsebin želimo celostno približati reko Muro in območje Natura 2000 Mura obiskovalcem in lokalnemu prebivalstvu.

Z interpretacijo narave na območja Natura 2000 Mura zasledujemo sledeče vsebinske cilje:

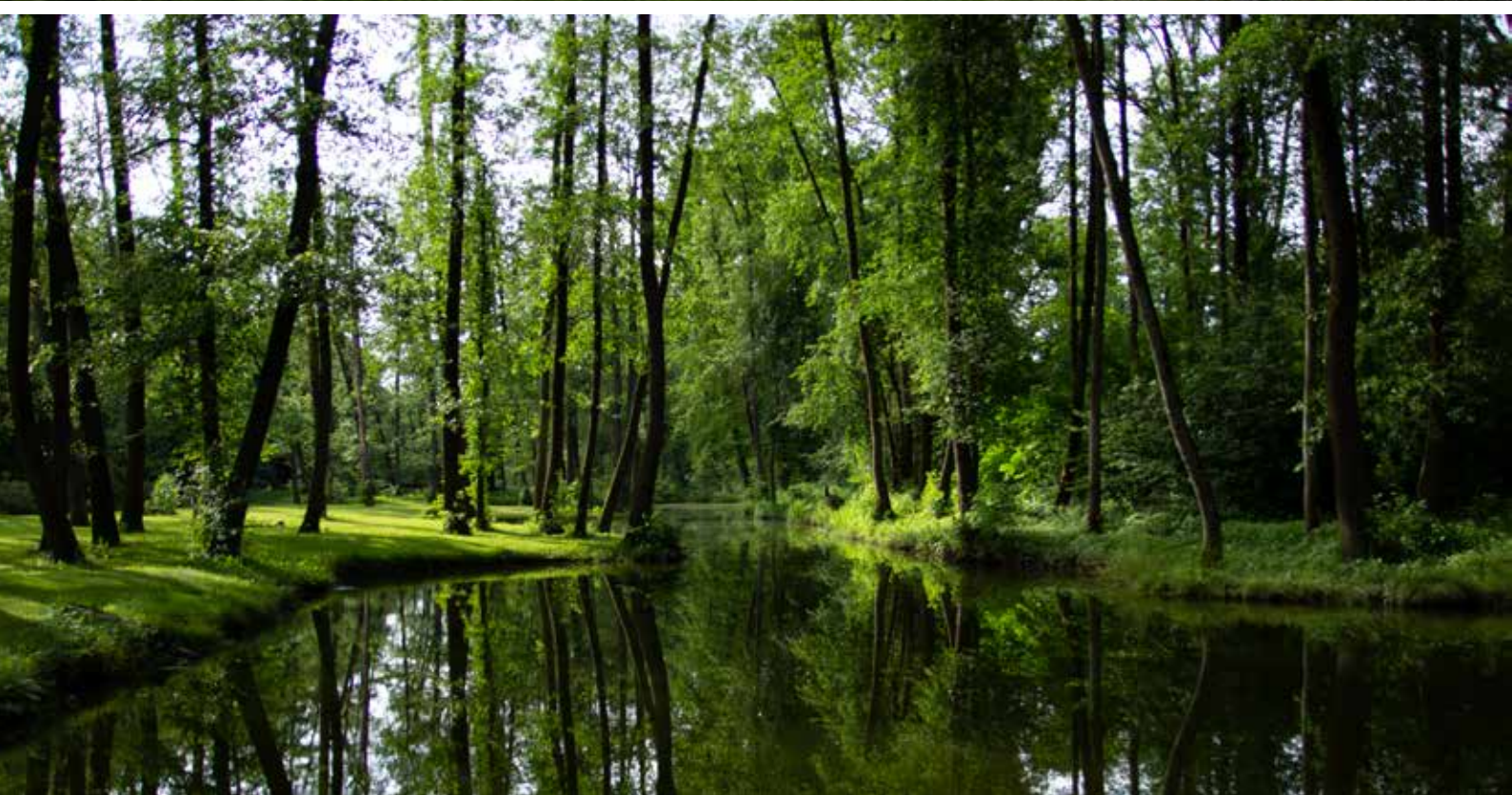
- Obiskovalcem razumljivo predstaviti rečne procese in rečni prostor kot edinstveno prostorsko vrednoto, ki jo je potrebno aktivno ohranjati in razvijati. Vsebine je treba prikazati na dinamičen način, preko različnih medijev interpretacije, ki bodo primerne za različne ciljne skupine.
- Obiskovalce seznaniti z rečnimi habitatami (kje so, zakaj obstajajo in kakšno funkcijo imajo v prostoru).
- Obiskovalce seznaniti s ključnimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (kje so, kako živijo in kakšno funkcijo predstavljajo za določen habitat).
- Obiskovalcem predstaviti življenje ljudi ob Muri in jih navdušiti za kulturo, obrt in običaje, povezane z življenjem ob Muri.
- Seznaniti obiskovalce s pomenom upravljaljskih ukrepov za revitalizacijo habitatov in jih spodbuditi, da aktivno sodelujejo pri ohranjanju in obnavljanju habitatov.

Mura premika!

Mura moves!

3. PROSTORSKA ANALIZA

3.1 Pregled prejetih pobud in ogled terena

V sklopu oblikovanja tega dokumenta so bile pregledane številne pobude za razvoj turizma in doživljanja narave ob reki Muri. Obravnavane so bile pobude, ki jih je v preteklosti evidentiral Zavod RS za varstvo narave, pobude občin (Šentilj, Apače, Gornja Radgona, Tišina, Radenci, Murska Sobota, Križevci, Veržej, Beltinci, Ljutomer, Črenšovci, Razkrižje, Velika Polana, Dobrovnik, Turnišče in Lendava) ter pobuda Zavoda za gozdove Slovenije, OE Murska Sobota. Pobude navedenih občin so bile po dogovoru z občinami povzete iz predloga Regionalnega razvojnega programa Pomurske regije za obdobje 2014-2020. Po pregledu pobud in ogledu potencialnih lokacij na terenu je bil izdelan seznam vseh potencialnih območij za interpretacijo narave, ki je bil izhodišče za posamezne ukrepe.

3.2 Analiza pobud

Terenskemu ogledu potencialnih lokacij je sledil analizni del. Potencialne lokacije, ki so bile evidentirane v pobudah, so bile najprej analizirane glede na robne pogoje (tj. minimalne pogoje), ki so jih morale lokacije izpolnjevati, da so prišle v izbor za analizo po metodi vrednotenja vročih točk.

Robni pogoji so bili:

1. Predlagana lokacija je vezana na območje Natura 2000, ki je prostorsko določena enota.
2. Na predlaganih lokacijah že obstaja infrastruktura. Obstoječa infrastruktura je potrebna obnove in rednega vzdrževanja, vendar se ne gradi nove infrastrukture (novih cest, poti, centrov itd.). Prednost pri vzpostavitvi interpretacije imajo že zgrajeni legalni objekti ter predvsem objekti kulturne dediščine.
3. Predlagana lokacija je že uveljavljena destinacija, kjer že obstaja večja frekvenca obiskovalcev oz. turistov (namen je usmerjanje obiskovalcev na lokacije, kjer ne povzročajo dodatnih motenj v varovanem območju).

3.3 Analiza vročih točk

Lokacije, ki so ustrezale robnim pogojem, so bile ocenjene z metodo vrednotenja vročih točk. Metodologija določitve kriterijev in ocenjevanja po metodi vročih točk je bila prilagojena po metodi »Orodje za opredelitev vročih točk kraške dediščine«, iz čezmejnega projekta SI - HR KRASn'KRŠ, ki je bilo izdelano s strani ZRC SAZU in Prirodoslovnega muzeja Rijeka (Modrić Ž., et al.) in zajema sledeče kriterije:

- **biotska raznovrstnost:** prednostne vrste in habitatni tipi omrežja Natura 2000 Mura,

- **pojavnost kulturne dediščine:** zavarovana snovna in nesnovna kulturna dediščina,
- **dostopnost** do lokacije za obiskovalce,
- **opremljenost** s turistično infrastrukturo in servisno ponudbo v okolici,
- **doživljajska pestrost** naravnih pojavov in zanimivost za interpretacijo.

Na podlagi analize lokacij in kriterijev metode vročih točk je bil ravrščen izbor lokacij območja Natura 2000 Mura za izvedbo osebne in neosebne interpretacije.

Lokacije z visokim potencialom za izvajanje interpretacije

V tem obsegu je bilo izbranih osem lokacij: Turistično rekreacijski center Konjišče, Pot med vrelci življenja – Zdravilišče Radenci, ureditev info točke v Veržeju, ureditev in multimedijaska nadgradnja gozdne učne poti Po mrtvicah reke Mure, Babičev mlin in območje športnega parka Čistina, ribiški dom Mota - Life BioMura, Razkriški kot, center Copekov mlin - rečna šola. Te lokacije imajo visok potencial za izvedbo osebne in neosebne interpretacije.

Lokacije s srednjim potencialom za izvajanje interpretacije

V tem obsegu je bilo izbranih petnajst lokacij: ribiški dom in brod Sladki vrh, naravni rekreacijsko turistični center Sladki vrh, Šentiljska pešpot, most Črnci, interpretacijska točka Gornja Radgona, ribiški dom Lisjakova struga, ribiški dom Gradišče, mrtvica Zaton, ribiški dom Hrastje Mota, brod Krog, Otok ljubezni, Ciglarsko naselje, Mlinarska pot, ribiški dom Hotiško jezero, ribiški dom Kot in mrtvica Bobri. Te lokacije so potencialne za izvedbo osebne in neosebne interpretacije. Srednja ocena pomeni, da bi za izvedbo osebne in neosebne interpretacije »in situ« bilo potrebno lokacijo prostorsko urediti.

Lokacije brez potenciala za izvajanje interpretacije

V tem obsegu se nahaja ena lokacija: vstopno izstopna točka Petanjci. Ta lokacija ni potencialna za izvedbo osebne in neosebne interpretacije.

Analiza lokacij in metoda vročih točk sta bili podlaga za kasnejše oblikovanje zasnove vsebinskega in izvedbenega dela Koncepta interpretacije.

3.4 Določitev območij izvajanja interpretacije

Na podlagi zaključkov iz analize lokacij in izbora potencialnih lokacij za interpretacijo narave je celotno območje Natura 2000 Mura razdeljeno na več manjših območij. Območja so bila določena na način, da se med seboj vsebinsko in geografsko povezujejo glede na dane prostorske značilnosti ter glede na traso državne kolesarske steze ob reki Muri. Obenem pa so povezana z obstoječimi turističnimi centri, ki so generatorji obiska (npr. termalna kopališča, turistični-informacijski paviljon Expano, večja urbana središča, idr.). Na območjih bodo v kasnejših fazah natančneje locirani mediji za interpretacijo narave, ki jih je potrebno prednostno umestiti na pogosto obiskane lokacije.

4. SKUPNA ZGODBA - MURA PREMİKA!

4.1 Slogan in osnovno sporočilo interpretacije narave

Slogan: Mura premika! / Mura moves!

Osnovno sporočilo interpretacije narave: Reko Muro z raznolikimi rečni procesi, ki so osnova biotske raznovrstnosti in kulturne identitete pomurskega človeka, želimo aktivno ohranjati in obnavljati.

Razlaga: Reka je spremenljiva, edinstvena in dinamična forma. Reka doseže precej večje prostorske razsežnosti, kot je sama struga. To so različni rečni procesi in njihove posledice, kot so rečna erozija, poplave, plavine, ki jih prenaša vodotok (prod, drevesa, blato). Ali lahko človek sledi tem premikom in se prilagodi dinamičnosti reke ter zna prepoznati širino prostora reke kot vrednoto? Proaktivni slogan z Muro v prvi osebi ima namen, spodbuditi obiskovalce k raziskovanju reke in njenega širšega prostora. **Obiskovalci spoznavajo reko z gibanjem po območju** - prednostno so to **kolesarji**, ki potujejo po kolesarski poti ob reki Muri (Kolesarska pot Evropska Amazonka - Amazon of Europe Bike Trail) od meje z Avstrijo do meje s Hrvaško in **obiskovalci rečnih šol**. Posamezna območja so oblikovana na način, da lahko obiskovalci preko gibalnih elementov spoznavajo rečne procese in rečni prostor. **Vsaka lokacija iz ukrepov: E.1-12 mora določiti skrbnika / upravljavca lokacije, ki bo skrbel za vzdrževanje gibalnih elementov in povezovanje s preostalimi območji.**

Obiskovalci se lahko udeležijo vodenih tur oziroma dramskih uprizoritev, ki temeljijo na pripovednem izročilu prebivalcev ob Muri ali pa obišejo razstavo in delavnice v centru za obiskovalce ter spoznavajo značilnosti regije v Expano. Namen je, da se obiskovalci zavedajo pomena aktivnega ohranjanja rečnega prostora in prenesejo to zavest tudi na druge.

4.2 Krovne teme za interpretacijo narave

Vsebinsko smo območja zasnovali na način, da se vsebine ne ponavljajo, ampak se dopolnjujejo. Izjemoma se lahko podobne vsebine interpretirajo iz različnih vidikov (npr. poplavni gozd se lahko na različnih območjih interpretira tako z vidika hidrologije kot tudi funkcij gozdov). **Ob implementaciji predlaganega Koncepta interpretacije obiskovalec po obisku vseh interpretacijskih območij celostno spozna območje Natura 2000 Mura, seveda pa se lahko odloči tudi za posamezni vsebinski segment oz. območje doživi v več etapah.**

Na podlagi prepoznanih prostorskih značilnosti smo določili krovne teme in medije za interpretacijo narave:

- 1. Voda:** vodotoki, pritoki, mrtvice, rokavi, gramoznice, sedimenti, procesi reke (erodiranje, prenašanje ...),
- 2. Poplavni gozdovi:** različni habitatni tipi, različni gozdni sestoji, različne funkcije gozdov, procesi reke in spreminjanje gozda,
- 3. Kulturna krajina:** travišča, polja, pašniki, procesi reke in spreminjanje kulturne krajine.

Na posameznih območjih smo določili podteme, kjer želimo interpretirati različne funkcije, rečne procese, krajinske tipe in na ta način opozoriti na izredno raznolikost tega prostora.

4.3 Sodelovanje deležnikov

Območja, krovne teme in vsebine za izvajanje interpretacije narave so sprejemljivi za ključne deležnike v prostoru, saj so bili le-ti vključeni v proces priprave dokumenta. Koncept interpretacije je bil predstavljen vladnim in nevladnim organizacijam, predstavnikom lokalnih skupnosti ter ostalim ključnim deležnikom na individualnih sestankih ali delavnicah. Deležniki so aktivno sodelovali in imeli možnost, da podajo mnenja in predloge. Po izvedenih sestankih in delavnicah je bil osnutek Koncepta interpretacije dopolnjen v skladu z izsledki sestankov in delavnic.

4.4 Karta ukrepov "Mura premika!" za interpretacijo narave na območju Natura 2000 Mura

Na podlagi določenih območij in krovnih tem za izvajanje interpretacije narave smo zasnovali karto ukrepov. Na karti so grobo zarisana območja, ki so obarvana z barvo, ki označuje določeno krovno temo. Ukrepi so tako na karti kot v dokumentu označeni s črko E in zaporedno številko. Krovne teme so vsebinsko razporejene po območjih z različnimi barvami.

Območja z navezavo na temo *poplavni gozd*. Ukrepi E.3, E.6, E.7.

Območje z navezavo na temo *kulturne krajine*. Ukrep E.11.

Območja z navezavo na temo *vode*. Ukrepi E. 1, E. 2, E. 4, E. 7, E. 8, E. 9, E. 10.

Območja s poudarkom na celoviti predstavitvi Biosfernega območja Mura. Ukrepi E. 5, E. 11, E. 12.

Prehodi čez reko (brod ali most)

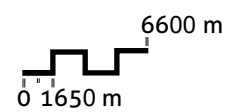
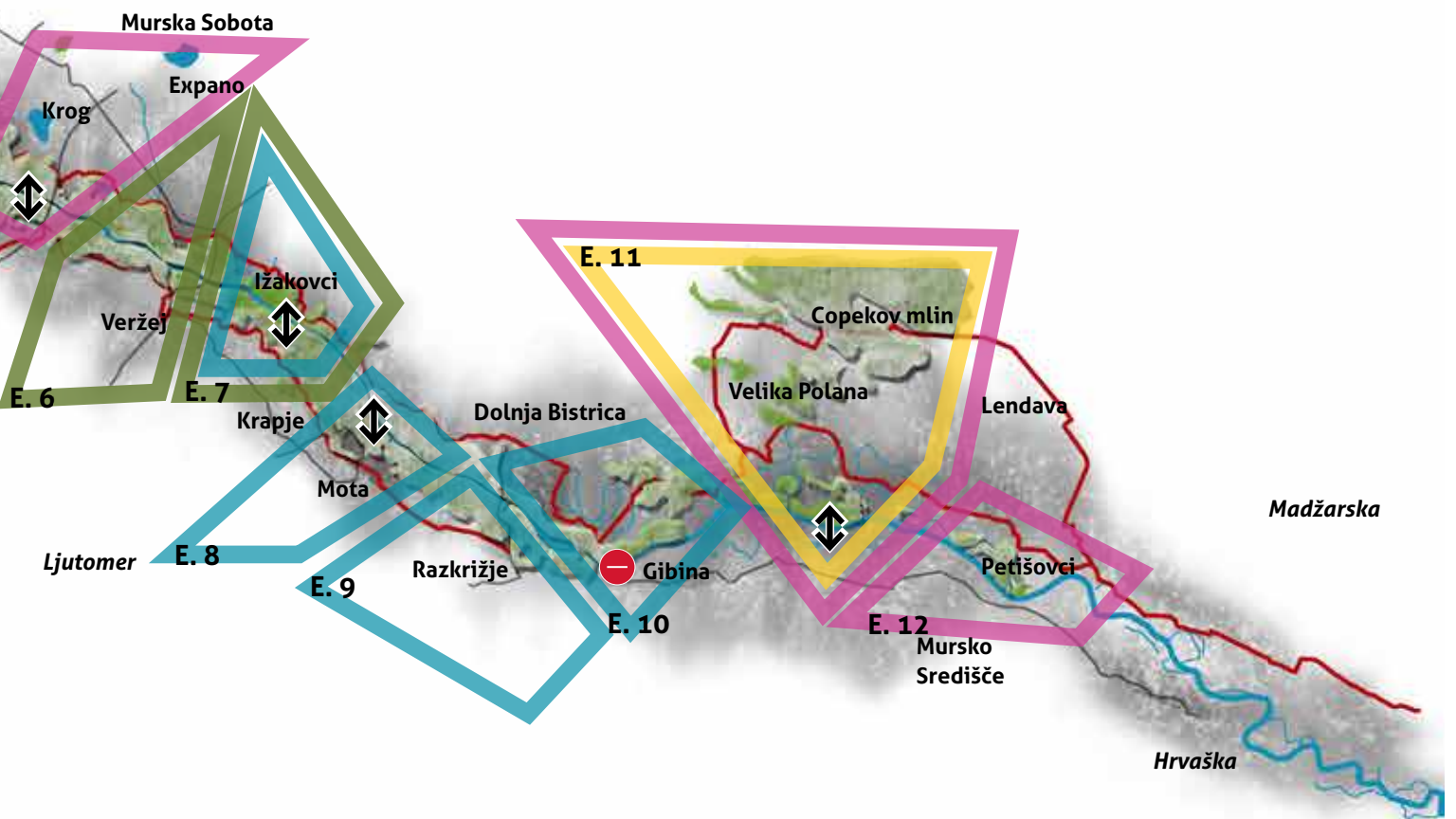
Mejni prehod

Kolesarska pot ob Muri

Ceste

1cm na karti je 1650 m v naravi

5. MEDIJI ZA INTERPRETACIJO NARAVE

Glavni mediji so zasnovani tako za neosebno kot osebno interpretacijo. Neosebna interpretacija so prostorske ureditve, ki so večinoma trajne postavitve in kjer za razumevanje vsebin ni nujen prispevek vodnikov - interpretatorjev. Osebna interpretacija pa so vodene ture preko vodnikov interpretatorjev. Prednost načrtovane interpretacije narave je vnaprej načrtovano usmerjanje in vodenje obiskovalcev po varovanih naravnih in kulturnih vrednotah brez prevelikega vpliva obiskovalcev na to okolje. Krovne teme, ki jih bomo interpretirali na določenih območjih, bodo predstavljene preko treh glavnih medijev za interpretacijo narave.

5.1 Center za obiskovalce z oddelkom za izobraževanje

Center generira celoletni program in skrbi za vsebino in medije za interpretacijo narave, skrbi za evalvacijo posameznih programov, organizira delavnice, vodene ture, izobraževalne programe, razstave in postavitve. Program tovrstnega centra temelji na temah, kot so teme z dogodka 24 ur z reko Muro. V sklopu centra je organizirana ena večja razstava / postavitev, ki prikazuje celotno zgodbo in sporočilo interpretacije narave na območju Natura 2000 Mura. Center skrbi za razvoj sonaravnega turizma na širšem območju reke Mure ter skrbi za povezovanje z drugimi produkti kot je npr. Kolesarska pot Evropska Amazonka. Center skrbi za promocijo in oblikovanje novih vsebin za interpretacijo narave. Center sodeluje z upravljalcem Biosfernega območja Mura. Prav tako sodeluje s sektorji, pristojnimi za ukrepe na področju vod, gozdov, varstva narave in kulturne dediščine ter kmetijstva. Pri tem vključuje lokalne prebivalce ter povezuje strokovnjake na teh področjih. Sam center funkcionira kot povezovalen člen v prostoru in povezuje krovne teme (reka, poplavni gozd, kulturna krajina) v skupno zgodbo s sloganom »Mura premika!«. Center povezuje informacije in obiskovalce spodbudi, da se ti odpravijo raziskovat posamezna območja ob reki Muri. Za zasnovo centra za obiskovalce se dogovori za postavitev v občinah Velika Polana, Šentilj in Veržej.

5.2 Rečna igrišča, doživljajsko-tematska igrišča

To so lahko interpretacijski poligoni, gibalni elementi, inštalacije ali modularne enote. Postavitve je lahko stalna ali pa se menja glede na vsebino, letni čas ali material postavitev. Namen takega medija za interpretacijo narave je, da preko gibanja spodbudimo neposredno spoznavanje rečnih procesov in značilnosti obrečnega prostora. Na rečnih igriščih obiskovalci lahko začutijo Muro z vsemi čutili in se tako posredno učijo o vrednosti narave. Rečna igrišča naj bodo umeščena ob Mursko kolesarsko pot in povezana s pohodniškimi potmi. Pri umestitvi rečnih šol ob reko Muro je treba upoštevati poplavno območje reke Mure in lokacijo umestitve.

Občine bi morale rečno igrišče vklopiti v celostno vizijo prostorskega načrtovanja za namen rekreacije, turizma in izobraževanja v odprti krajini. Pomembno je načrtovati tudi pot obiskovalca, kako dostopa do neke lokacije, kako se pripelje, kje parkira in kje hodi peš ali se vozi s kolesom. Z vnaprejšnjim načrtovanjem zmanjšujemo negativen vpliv človeka na naraven prostor in omejimo dodatno infrastrukturo v najožjem pasu reke Mure. Prav tako je pomembno, da ima rečno igrišče upravljavca, ki elemente vzdržuje in nadgrajuje.

Oblikovanje rečnih igrišč

Rečno igrišče izhaja iz koncepta RIVER`SCOOOL Network - mreže rečnih šol iz projekta coop MDD. Priporočeno je, da se uporabi enoten sistem vizualne komunikacije (usmeritveni znaki, tipologija materialov) tudi na območjih rečnih igrišč ob Muri in se tako poenoti vizualno podobo na celotnem območju Natura 2000 Mura. Znaki za usmerjanje obiskovalcev in počivališča naj bodo smiselno umeščeni. Podlaga za oblikovanje rečnih igrišč je dokument z naslovom: Concept Of Transboundary Learning Network Of River`Schools, ki ga je leta 2018 v okviru projekta coop MDD izdelalo podjetje REVITAL Integrative Environmental Planning GmbH.

Sistem vizualne komunikacije (usmeritveni znaki, tipologija materialov, počivališča). Vir: Concept Of Transboundary Learning Network Of River`Schools (TLN Concept) (Revital, 2018).

5.3 Vodene ture in vodene igre

Osebna interpretacija: vodene ture, ki temeljijo na umetniških in pedagoških usmeritvah, se lahko izvajajo kjerkoli ter so usmerjene in vnaprej načrtovane. Vodijo jih vodniki interpretatorji (z različnim strokovnim ali umetniškim ozadjem), ki predstavljajo izročilo ljudi, ki živijo ob reki Muri. Namen tovrstne interpretacije narave je, da so udeleženci preko igre vključeni v neposredno zaznavanje prostora tako narave kot zgodovine in zgodbi ljudi, ki živijo ob reki. Preko vodenja lahko naravovarstveniki obiskovalcem pokažejo območja, kjer je izveden ukrep za izboljšanje habitatov ob reki Muri, in jih opozorijo na edinstvene živalske in rastlinske vrste. Namen tovrstnih tur je vključiti in usposobiti tako lokalne prebivalce kot lokalne strokovnjake pri zasnovi vodenih tur in tako na avtentičen način prikazati izročilo življenja in prostora ob reki Muri. Na ta način so lokalni prebivalci aktivno vključeni v razvoj območja. Lokalni prebivalci so tako tudi najboljši zgled vsem obiskovalcem, ki bodo prihajali raziskovat območje Nature 2000 Mura.

5.4 Ciljne skupine za interpretacijo območja Natura 2000 Mura

Potencialna **ciljna skupina** območja Natura 2000 Mura so **obiskovalci, ki jih zanima doživetje narave na pristen način**. Vrednoto jim predstavlja skrb in odgovornost do narave ter kulture lokalnega prebivalstva. Hkrati imajo željo po rekreaciji in raziskovanju novega prostora in so željni znanja. Starostno ciljna skupina ni omejena, saj se mediji za interpretacijo vsebin oblikujejo na način, da se lahko prilagodijo določeni starostni skupini. Ciljna skupina se za posamezno lokacijo določi v procesu konkretizacije koncepta interpretacije.

V nadaljevanju so prikazani ukrepi za interpretacijo narave po izbranih lokacijah od E.1 - E.12.

Usmeritve za nadaljnje načrtovanje se nahajajo na strani 55.

6. UKREPI ZA INTERPRETACIJO NARAVE

Ukrepi za interpretacijo narave po posameznih območjih so prikazani v nadaljevanju. Vsak ukrep je oštevilčen z zaporedno številko ukrepa in poimenovan z izbranim sloganom »MURA PREMIKA...«. V imenu nato sledi tema tega območja.

Ukrepi so označeni s črko E in zaporedno številko. Krovne teme so vsebinsko razporejene po območjih z različnimi barvami. Za vsak ukrep je navedena tudi povezava z ukrepi iz Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura.

V nadaljevanju so navedene krovne teme in podteme, ki se vežejo na posamezni ukrep. Za vsako podtemo je pod piktogramom zapisano dejstvo in postavitev/prikaz-medij interpretacije.

"Dejstvo" vezano na podtemo ukrepa.

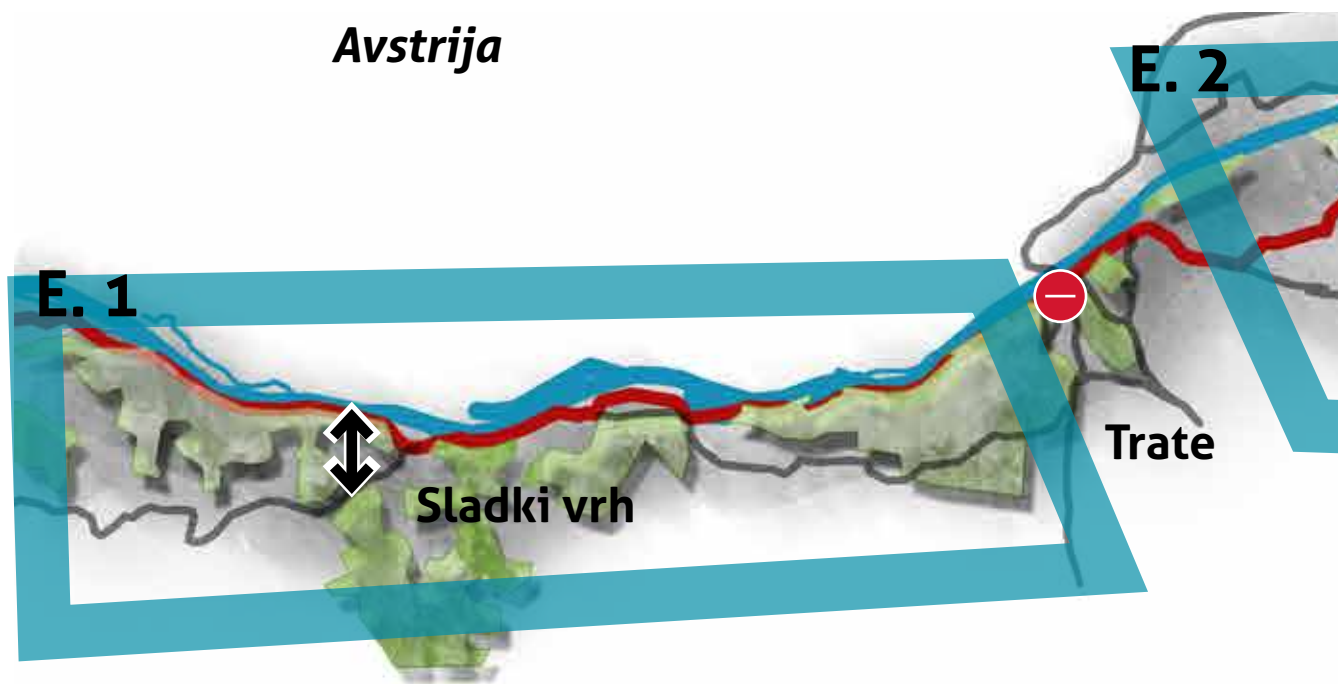
Mediji interpretacije vezani na "dejstvo".

Ukrep: E. 1: MURA PREMIKA ČAS!

Navezava na vodarski ukrep iz Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Obnova rokava Alter graba**

Lokacija ukrepa: **Občina Šentilj**

- Območja z navezavo na temo vode
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE - FOSILI

VSEBINE: Geološka zgodovina.

FENOMEN: Fosili.

SPOROČILO: Reka pripoveduje zgodbo o davnem življenju, preden se je pojavil človek.

- **V Panonskem morju so prebivali številni morski organizmi.**
- Vodena tura po Šentiljski poti, igra zakladov: Lov za fosilnimi zakladi reke Mure.
- **Fosili nastajajo, ko odmrle organizme prekrije sediment.**
- Akvariji, ki ponazarjajo nastanek fosilov v okviru tematske postavitve v centru za obiskovalce na Tratah.
- **Fosile preučujejo paleontologi.**
- Vodena delavnica - kako raziskujejo paleontologi?

Slike 1-3: Mediji za interpretacijo vsebin za fenomen fosilov. Viri: [Deputy Keeper of Natural History Paolo](#) in [Bluff Country Fossils, Ray Heath Associates \(RHA\)](#).

VODE - REČNO DNO

VSEBINE: Reka in rečni procesi pod drobnogledom.

FENOMEN: Rečno dno.

SPOROČILO: Rečni tok ima takšno moč, da izpodjeda svojo strugo in odnaša bregove ter s tem ustvarja različne forme.

Reka izpodjeda rečni breg.

Rečno igrišče, tematsko sestavljeno iz igral, ki prikazujejo proces odnašanja, prinašanja, izpodjedanja v različnih oblikah.

Razgibano rečno dno je bivališče številnim živalskim in rastlinskim vrstam.

Postavitve/ pripomočki: Možnost, da obiskovalci sami sestavijo rečno dno npr. sestavljanje mozaika rečnega dna, kako izgleda dom tipičnih predstavnikov vrst rečnega dna.

Reke so redke/ogrožen življenjski habitat za živali, ki ga ne moremo nadomestiti.

Lovljenje rib z ribičem. Prikaz struktur, ki jih ribe potrebujejo (npr. ribjih skrivališč) – označitev »in situ«.

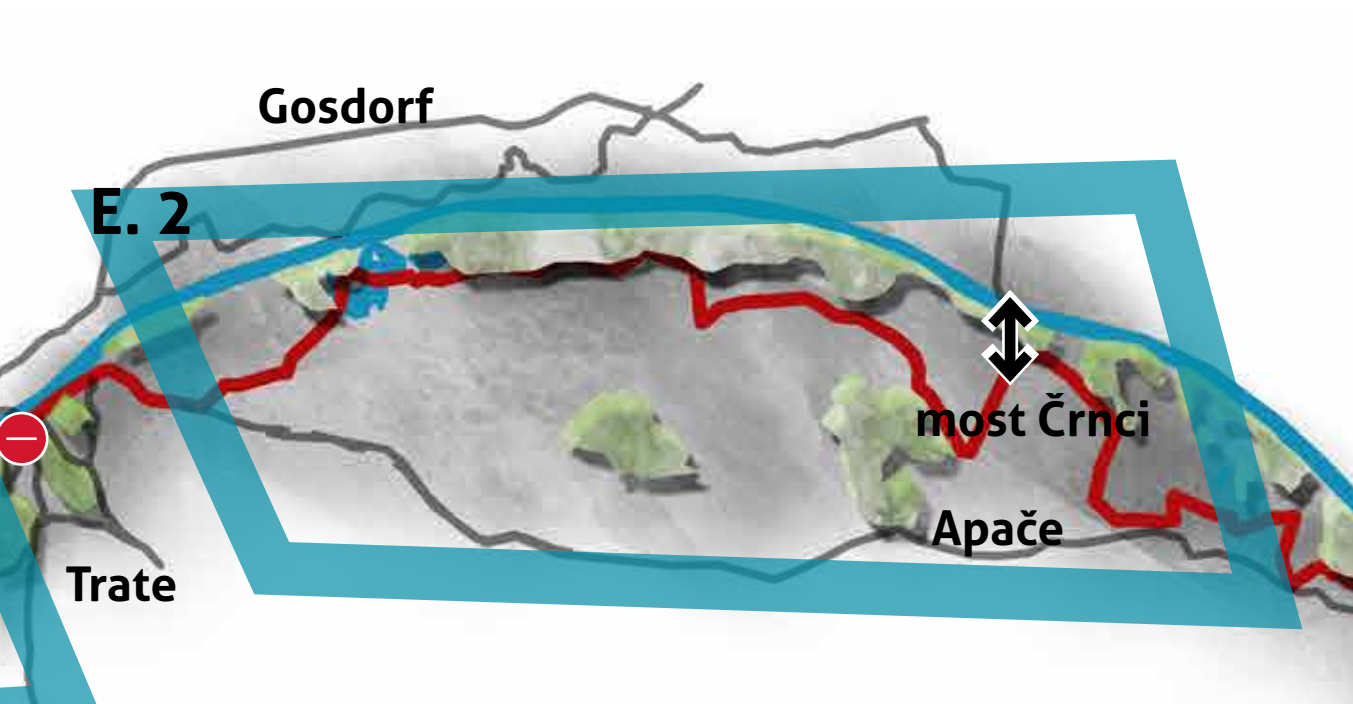
Sliki 4-5: Primer poti z razgledišči na »rečne klife« z različnih perspektiv. [River terraces in Glen Roy, Scotland, with sections exposed by the river.](#)

Ukrep: E. 2: MURA PREMIKA PROD!

Navezava na vodarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Razširitev struge Konjšče, Razširitev struge Črnci, Obnova rokava 11-mlinski kanal – vtočni del**

Lokacija ukrepa: **Občina Apače**

- Območja z navezavo na temo vode
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE - PLAVINE

VSEBINE: Rečni procesi.

FENOMEN: Prod in ostale plavine.

SPOROČILO: Reka vzame, a vrne še mnogo več.

- **Reka transportira material, ga odlaga in preoblikuje. Premeščanje materiala je ključno za spreminjanje struge.**
- Dopolnitev sanacije gramoznice z rečnim igriščem: bagri, ki premeščajo prodnike in oblikovanje inštalacije, ki se sukcesijsko zarašča.
- **Premeščanje materiala in s tem spreminjanje struge je ključnega pomena za nastanek in obnovo življenjskih prostorov številnih rastlinskih in živalskih vrst.**
- Iskanje živalskih in rastlinskih vrst, ki so se naselile po sanaciji gramoznice.
- **Človek koristi nanose rečnega materiala.**
- Rečno igrišče na sanirani gramoznici: bagri, ki premeščajo prodnike in oblikovanje inštalacije, ki se sukcesijsko zarašča.

Sliki 6-7: Primer rečnega igrišča ob gramoznici: [Killhope](#).

Ukrep: E. 3: MURA PREMIKA MEJE!

Navezava na vodarske/gozdarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Razširitev struge Podgrad, Obnova mrtvice Podgrad, Vzdrževanje in obnova poplavnih gozdov (več ukrepov)**

Lokacija ukrepa: **Gornja Radgona**

- Območja z navezavo na temo vode
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE - MESTO NA REČNEM OTOKU

VSEBINE: Človek živi z reko.

FENOMEN: Mesto na rečnem otoku.

SPOROČILO: Reka Mura ne pozna meja.

Gornja Radgona/Bad Radkersburg - mesto na nekdanji prodni sipini Mure.

Povezava od območja vodarskih ukrepov v Podgradu do sedanjega pristanišča, prenova rečne brežine z ureditvijo primernih dostopov ob reki Muri. Interaktivna predstavitev otoka na reki Muri.

Ribe v reki Muri migrirajo.

Vizualizacija meje in vodotoka. Kaj bi se zgodilo, če na reki naredimo pregrado, ki je živali ne morejo prečkati.

Reka v mestu daje večjo kakovost življenja prebivalcem.

Vizualizacija reke kot odprtega sistema (zadrževanje ob reki) - reke kot zaprtega sistema.

Sliki 8-9: [Adelaide Zoo – Nature's Playground in Shale Experience Park, Ramboll Studio Dreiseitl](#).

GOZD – MULTIFUNKCIJSKI GOZD

VSEBINE: Funkcije gozdov.

FENOMEN: Večopravilni gozd.

SPOROČILO: Gozd opravlja številne funkcije: okoljske, proizvodne in socialne.

Gozd opravlja okoljske funkcije

Rečno igrišče - vzpostavitev tematskih igral, namenjenih za skupno/družabno igro.

Gozd opravlja proizvodne funkcije.

Tematsko glede na proizvode in glede na lokalno gospodarstvo se umesti igrala. Različne obdelave lesa, različne teksture, vonji in barve. Vodene delavnice na temo nabiralništva in lova.

Gozd opravlja socialne funkcije.

Rečno igrišče: oblikovanje tunelov, zatočišče iz vrbovih popletov.

Sliki 10-11: Rečno igrišče: oblikovanje tunelov, Vir: [Adelaide Zoo – Nature's Playground](#) in zatočišče iz vrbovih popletov, avtor fotografije: Urška Oblak.

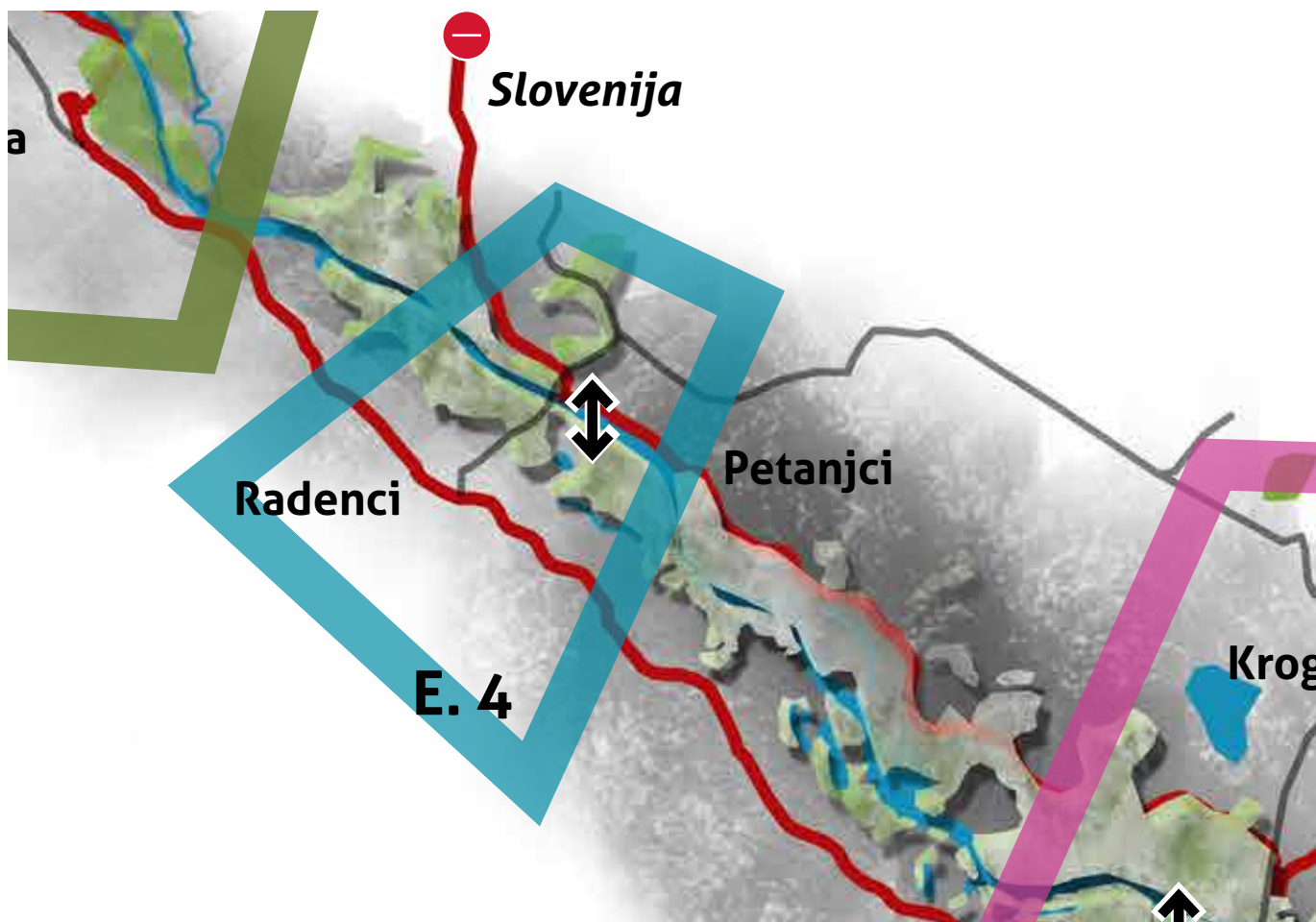

Ukrep: E. 4: MURA PREMIKA ŽIVLJENJSKI PROSTOR!

Navezava na vodarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Obnova mrtvice Zaton, Razširitev struge Mele, Razširitev struge Petanjci**

Lokacija ukrepa: **Občina Tišina, Občina Radenci**

- Območja z navezavo na temo vode
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE - MRTVICA

VSEBINE: Reka in rečni procesi pod drobnogledom.

FENOMEN: Mrtvica.

SPOROČILO: Mrtvice so pomemben življenjski prostor številnih rastlin in živali. Nastajanje novih mrtvic je pomemben pokazatelj intaktnosti rečnih procesov, delujočega ekosistema in kvalitetnega življenjskega okolja človeka.

- **Mrtvica nastane iz okljuka matične struge ali stranskega rokava zaradi rečnih procesov, ki prekinajo neposredni stik rokava z matico struge.**
- Ureditev dostopa (dvignjena pot) do mrtvice s čim lažjim ogledom rastlinskih in živalskih vrst, ki tam živijo.
- **Mrtvice so kljub imenu polne življenja. So pomemben življenjski prostor za različne rastlinske in živalske skupine. V njih živi npr. več kot 30 vrst kačjih pastirjev.**
- Ureditev dostopa (dvignjena pot) do mrtvice s čim lažjim ogledom rastlinskih in živalskih vrst, ki tam živijo. Lov za zakladom: prepoznavanje rastlinskih in živalskih vrst.
- **Nekatere mrtvice je mogoče ohraniti v biotsko ugodnem stanju le s človekovimi posegi.**
- Ureditev dostopa (dvignjena pot) do mrtvice s čim lažjim ogledom rastlinskih in živalskih vrst, ki tam živijo.

Slika 12: Primer ureditve dvignjene poti nad vodno površino. Vir: Google Earth Pro.

VODE – PODZEMNA VODA

VSEBINE: Reka in rečni procesi pod drobnogledom.

FENOMEN: Podzemna voda.

SPOROČILO: Podzemne vode so vir zdravja in energije, z njimi moramo ravnati odgovorno.

Med Lenartom in Radenci se vzdolž Rabske prelomnice pojavljajo številni izviri mineralne vode in plina.

Ureditev poti po gozdu z vmesnimi točkami sprostitve - knajpanje.

Plin ogljikov dioksid, ki doteka iz Zemljinega plašča, pospeši raztapljanje kamnin, po katerih se pretaka podzemna voda in nastane mineralna voda.

Ureditev poti po gozdu z vmesnimi točkami sprostitve. Možnost zunanjega manjšega črpališča termalne vode za knajpanje (hladna ali topla voda).

Mineralna voda se črpa večinoma nepovratno.

Rečno igrišče: Interaktivni prikaz črpanja podzemne vode v obliki igrala.

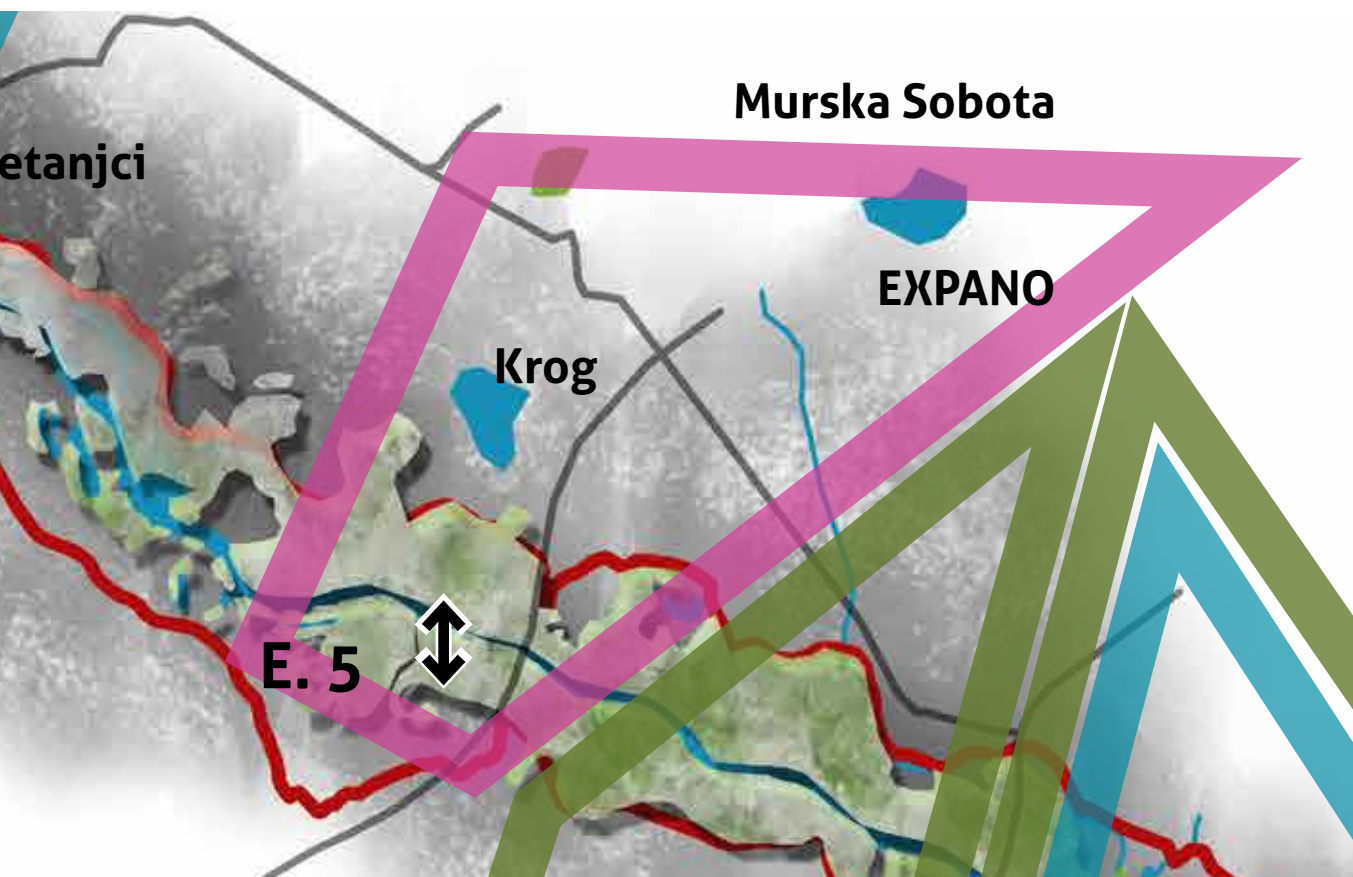
Sliki 13-14: Primer Kneipp spa v sklopu parkovne ureditve, Vir: [Kneipp® and Nordic Walking Park](#) .

Ukrep: E. 5: MURA PREMIKA!

Navezava na vodarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Obnova rokava Satahovci, Razširitev struge Hrastje-Mota I, Razširitev struge Hrastje Mota II, Obnova rokava Besnica I, Obnova rokava Lukačeva struga, Vzdrževanje in obnova poplavnih gozdov (več ukrepov)**

Lokacija ukrepa: **Občina Murska Sobota**

- Območja z navezavo na krovno temo biosferno območje
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE - POPLAVNI GOZD - KULTURNA KRAJINA

VSEBINE: Spoznaj Biosferno območje Mura.

FENOMEN: Biosferno območje.

SPOROČILO: Biosferno območje Mura sestavljajo: reka Mura s rokavi in mrtvicami, poplavni gozdovi in kulturna krajina z naselji. V njem se naravno okolje prepleta s človekovim delovanjem.

Biosferno območje je bogat vodni ekosistem.

Rečno igrišče z vpeljavo vodnih elementov. Navezava na Expano.

Biosferno območje Mura je pester gozdni ekosistem.

Rečno igrišče s poudarkom na prikazu vrstne sestave gozdov glede na rastiščne razmere (npr. vlažnost tal). Navezava na paviljon Expano, vrata v Prekmurje.

Biosferno območje Mura je kulturna krajina.

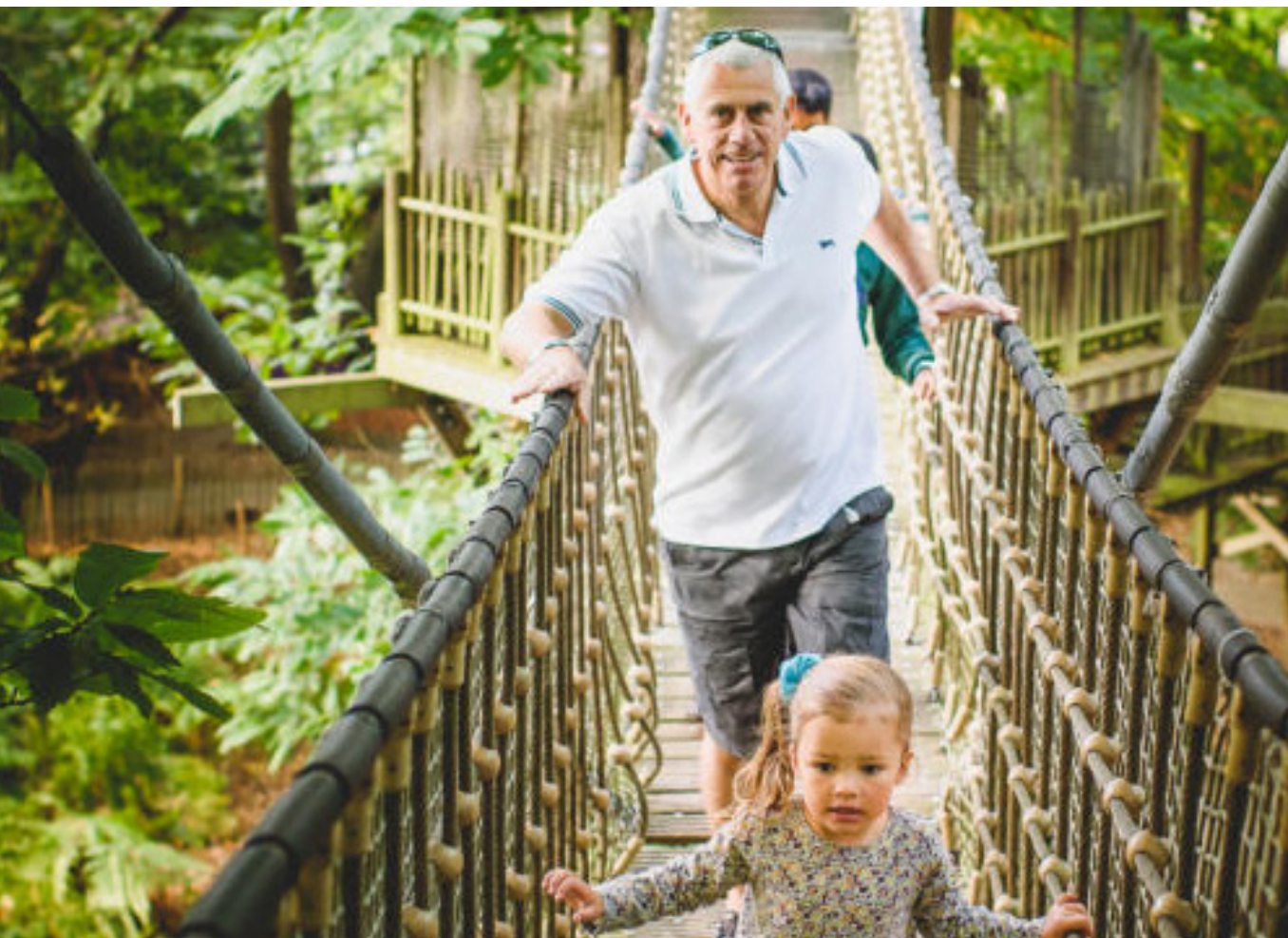

Rečno igrišče s poudarkom na vedute v kulturni krajini in s predstavitvenim samooskrbnim vrtom. Navezava na Expano.

Slika 15: Primer ureditve samooskrbnega vrta pri centru za obiskovalce. Haus der Berge, Avtor fotografije: Urška Oblak.

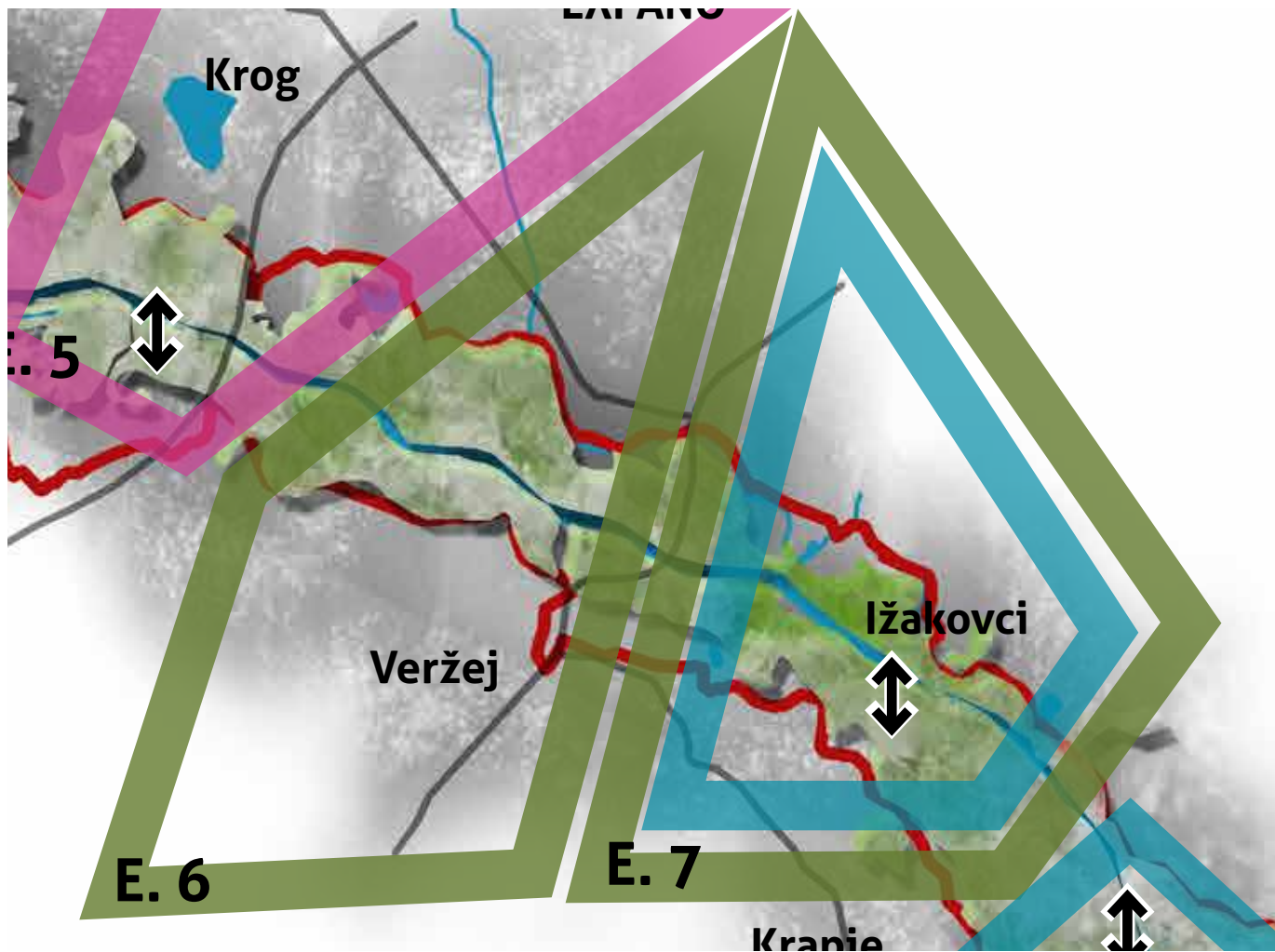
Sliki 16-17: Primer oblikovanja rečnega igrišča z igrali. [Bewilderwood Norfolk](#), tematski park, Tom Blofeld ustanovitelj.

Ukrep: E. 6: MURA PREMIKA MLIN!

Navezava na vodarske/gozdarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Razširitev struge Bunčani, Obnova rokava Stara Mura, Vzdrževanje in obnova poplavnih gozdov (več ukrepov)**

Lokacija ukrepa: **Občina Veržej**

- Območja z navezavo na krovno temo poplavni gozd
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE - LESNA OBRT

VSEBINE: Človek živi z reko.

FENOMEN: Plavajoči mlin.

SPOROČILO: Poplavni gozdovi imajo bogat les.

Lesnopridelovalna funkcija gozda je vidna v značilni arhitekturi obrečnih objektov.

Razne arhitekturne in obrtne delavnice na osnovi izdelovanja plavajočih mlinov kot osnova in možnosti nadgradnje. Izvajanje delavnic v povezavi z lesom in vodo, obrtniške dejavnosti v povezavi s centrom DUO.

Plavajoči mlin izkorišča kinetično energijo vode.

Delavnica na temo energije vode in prepoznavanje funkcije plavajočega mlina.

Mlinski kamni so naraven način mletja žita.

Vodena tura: obiskovalci spoznajo proces od spravila do mletja žita.

Sliki 18-19: Plavajoči mlin Veržej, avtor fotografije: Zarja Šinkovec.

POPLAVNI GOZD – INVAZIVNE VRSTE

VSEBINE: Biodiverziteteta v gozdnem ekosistemu.

FENOMEN: Invazivne vrste.

SPOROČILO: Gozdovi ob Muri so izjemno vrstno pestri, a tudi ogroženi.

- **Gozdovi ob reki Muri predstavljajo največji kompleks poplavnega gozda v Sloveniji. Odlikuje ga izjemna vrstna pestrost.**
- Herbarij v interaktivni obliki. Pot je načrtovana na način, da se predstavi vrstna pestrost gozda. Delavnice v povezavi s prepoznavanjem rastlin.
- **Gozdovi ob reki Muri so ogroženi. Ogroža jih sprememba hidrologije, tujerodne invazivne vrste, pojav bolezni, človekovi posegi, netrajnostno gospodarjenje v preteklosti.**
- Delavnice na temo soočanja z invazivnimi rastlinami, njihova uporaba, možnosti odstranjevanja.
- **Za ohranitev poplavnih gozdov ob reki Muri je potrebno aktivno ukrepanje (izboljšanje hidromorfoloških procesov, gozdnogospodarski ukrepi, ukrepi vzpostavitve ekocelic ...).**
- Ureditev območja s potrebnimi ukrepi kot predstavitveni del. Animacijski prikaz procesa tovrstne sanacije gozda. (preteklost, sedanjost, prihodnost).

Slika 20: Animacijski prikaz, avtor fotografije: Urška Oblak.

VODA - POPLAVNI GOZD - KULTURNA KRAJINA - BIOSFERNO OBMOČJE MURA - CONE

VSEBINE: Spoznaj biosferno območje Mura.

FENOMEN: Biosferno območje Mura - cone.

SPOROČILO: Biosferno območje Mura sestavljajo: reka Mura s rokavi in mrtvicami, poplavni gozdovi in kulturna krajina z naselji. V njem se naravno okolje prepleta s človekovim delovanjem.

Biosferno območje je bogat vodni ekosistem.

Razstava/postavitev v centru za obiskovalce - navezava na DUO center in Marjanišče v Veržeju.

Biosferno območje Mura je pester gozdni ekosistem.

Razstava/postavitev v centru za obiskovalce - navezava na DUO center in Marjanišče v Veržeju.

Biosferno območje Mura je kulturna krajina.

Razstava/postavitev v centru za obiskovalce - navezava na DUO center in Marjanišče v Veržeju.

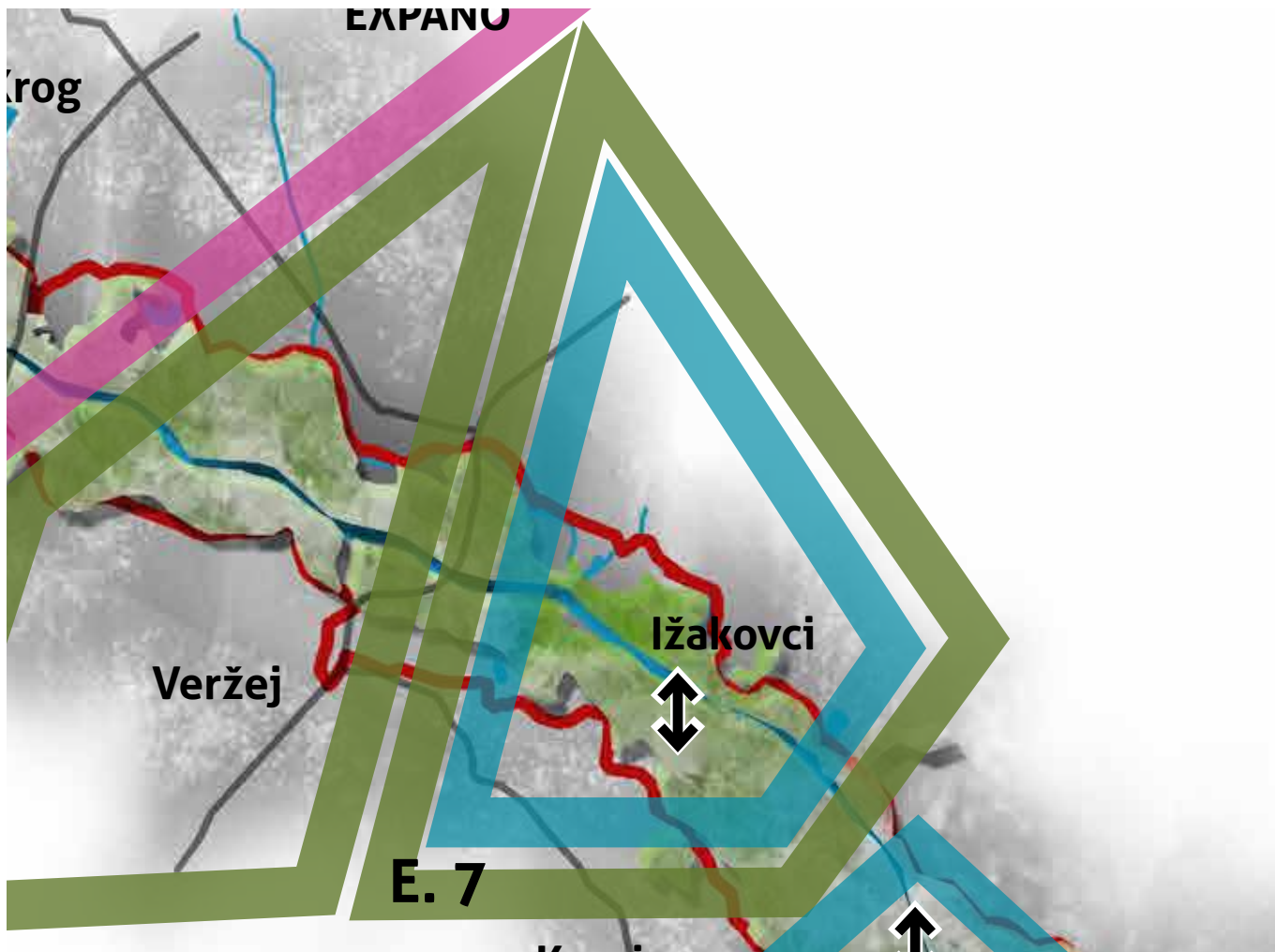
Slika 21-22: Razstave, inštalacije v sklopu interpretacijskega centra ali parka, avtor fotografij: Urška Oblak.

Ukrep: E. 7: MURA PREMIKA BROD!

Navezava na vodarske/gozdarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Obnova rokava Otok ljubezni, Vzdrževanje in obnova poplavnih gozdov (več ukrepov).**

Lokacija ukrepa: **Občina Beltinci**

- Območja z navezavo na temo vode
- Območja z navezavo na krovno temo poplavni gozd
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE – POPLAVE

VSEBINE: Reka in rečni procesi pod drobnogledom.

FENOMEN: Poplave.

SPOROČILO: Rečni procesi oblikujejo obrečno krajino in so pomembni za človeka.

Mura erodira, odlaga, poplavlja.

Razstavni prostor v okviru obstoječih objektov na območju.

Hidromorfološki procesi definirajo rečni ekosistem.

Razstavni prostor v okviru obstoječih objektov na območju.

Človek izrablja potencialno in kinetično energijo reke Mure.

Vožnja z brodom.

Sliki 23-24: Plavajoči mlin Veržej, avtor fotografij: Zarja Šinkovec.

POPLAVNI GOZD - LOKA, LOG

VSEBINE: Gozdni ekosistem v soodvisnosti od reke.

FENOMEN: Gozd, loka, log.

SPOROČILO: Poplavni gozdovi so odvisni od stoječe ali tekoče vode ter rečnih procesov.

- **V odvisnosti od razpoložljivosti vode in tipa obrečnih tal nastajajo različni tipi poplavnih gozdov (npr. mehkolesna loka, trdolesna loka).**
- **Poplavni gozdovi so odvisni od rečnih procesov.**
- Rečno igrišče na temo sestojnih plasti v rečni loki. Od vodotoka in občasnih poplav do korenin in različnih perspektiv drevesa. Na tleh, v sredini, med krošnjami.
- **Človek že stoletja gospodari s poplavnimi gozdovi ob Muri. Skozi čas so se pristopi in tehnologije gospodarjenja spreminjali. Danes se vedno več truda usmerja v sonaravno gospodarjenje z gozdovi, ki posnema naravne procese.**
- Predstavitev gozdnih ploskev iz projekta GoForMura v Gornji Bistrici.

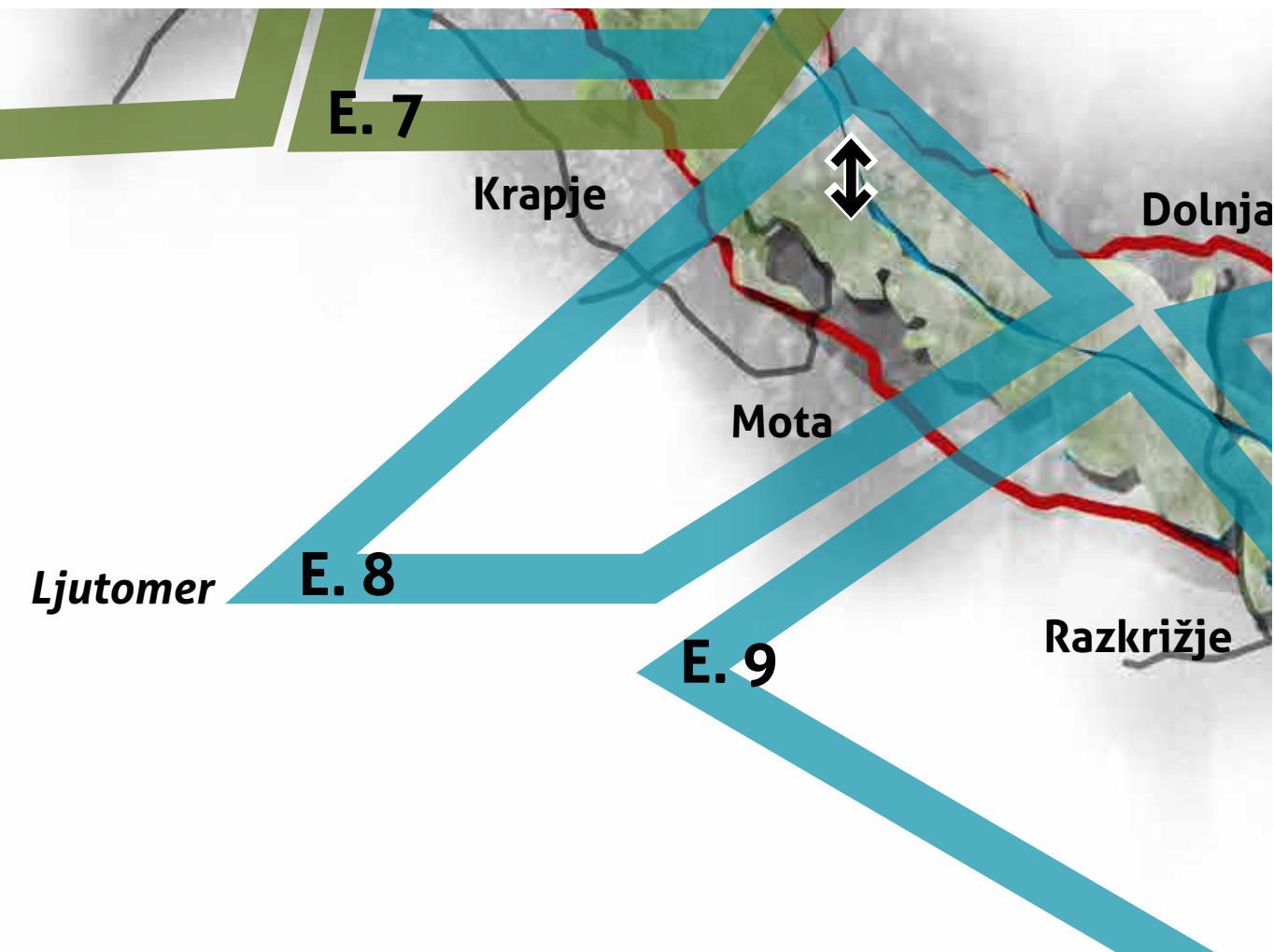
Sliki 25-26: Prikaz rečnega igrišča-različne višine. *Aspect- THE IAN POTTER CHILDREN'S WILD PLAY GARDEN.*

Ukrep: E. 8: MURA PREMIKA RABO PROSTORA!

Navezava na vodarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Razširitev struge Mota I, Obnova rokava Gornja Bistrica I, Obnova rokava Bistrica, Razširitev struge Gornja Bistrica, Obnova rokava Gornja Bistrica II.**

Lokacija ukrepa: **Občina Ljutomer**

- Območja z navezavo na temo vode
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE - SEKUNDARNI HABITAT

VSEBINE: Reka in človek.

FENOMEN: Sekundarni habitat.

SPOROČILO: Prostorska raba na sekundarnih habitatih.

- **Na opuščeni gramoznici se lahko razvije sekundarni habitat z izjemno biotsko pestrostjo v kulturni krajini.**
- Razlaga nastanka sekundarnega habitata - v obliki animacije.
- **Sekundarni habitat imajo pester živalski in rastlinski svet.**
- Vzpostavitev zaznavne poti z namenom prepoznavanja živalskih in rastlinskih znakov - zvok, vid, barva, otip, vonj.
- **Človek na sekundarnih habitatih izvaja različne prostorske rabe.**
- Meditacijska ploščad - razgledišče.

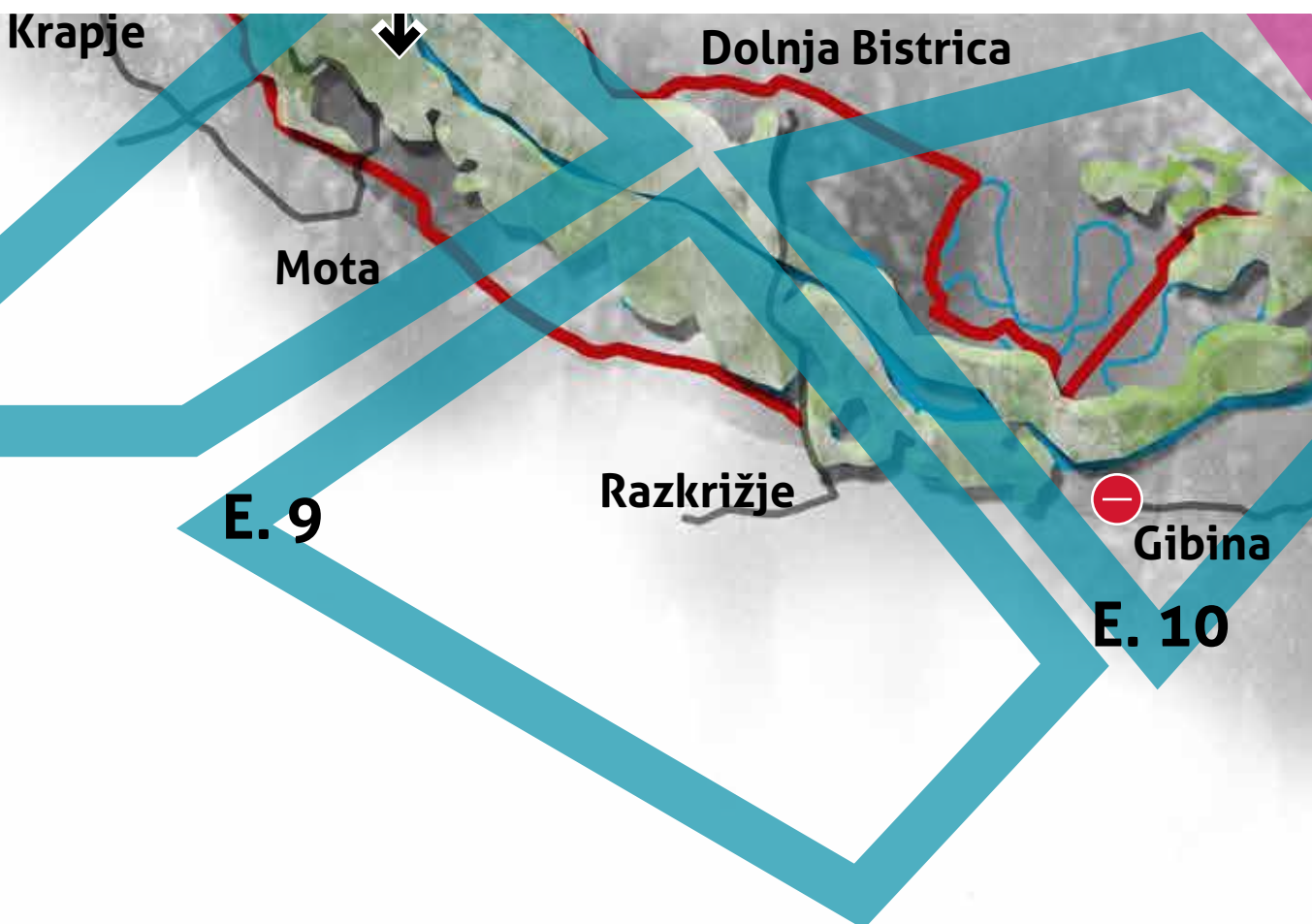
Sliki 27-28: Primer meditacijske plošče v gozdu, [Ika Meditation Spot - Batlab architects Studio nomad in Wildwood Plaza, Uster.](#)

Ukrep: E. 9: MURA PREMIKA ŽIVALI!

Navezava na vodarske / gozdarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Obnova mrtvice Gosposka Mirica, Obnova mrtvice Struga pri Razkrižju, Vzdrževanje in obnova poplavnih gozdov (več ukrepov)**

Lokacija ukrepa: **Občina Razkrižje**

- Območja z navezavo na temo vode
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri
- Ceste

VODE IN POPLAVNI GOZD

VSEBINE: Ekosistemi in biodiverziteteta.

FENOMEN: Bober.

SPOROČILO: Živali aktivno sooblikujejo prostor ob Muri.

Bober je največji evropski glodalec. S kopanjem kanalov in jezov spreminja lokalno hidrologijo (je pravi vodni inženir). Z glodanjem debel v neposredni bližini vode vpliva tudi na obrežno vegetacijo.

Bober ima gosto dlako - 23.000 dlak na cm²; glodači, ki mu konstantno rastejo vse življenje; dolg, plosk in "luskinast" rep; lahko se prehranjuje tudi pod vodo.

Bober je bil v preteklosti iztrebljen. Po ponovni naselitvi se širi gorvodno po Muri in njenih pritokih. Dandanes lokalno lahko povzroča škodo. Aktivno spreminja svoj življenjski prostor in ima vpliv tudi na biotsko pestrost nekega območja (je vodni inženir).

Vodena tura - dramska igra od hiše z mlinom do reke.

Sliki 29-30: Primer vodene ture-dramske igre, [Dreamtime walk at Mossman Gorge, Queensland](#). Bobrovo delo, Pexels fotografija, ccc licenca.

Ukrep: E. 10: MURA PREMIKA STRUGO!

Navezava na vodarske/gozdarske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju:

Obnova rokava Dolnja Bistrica, Razširitev struge Dolnja Bistrica II, Ohranitev habitatov na rečnih otokih pri Srednji Bistrici.

Lokacija ukrepa: **Občina Lendava, Občina Črenšovci**

- Območja z navezavo na temo vode
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri (Amazon of Europe Bike Trail)
- Ceste

VODE – JEZERA, MRTVICE IN ROKAVI

VSEBINE: Reka in rečni procesi pod drobnogledom.

FENOMEN: Mrtvice reke Mure.

SPOROČILO: Mura so mrtvice.

- **Na tem območju najdemo največ mrtvih rokavov.**
- Tematska učna pot med mrtvicami s koncentracijo interpretacijskih vsebin ob mrtvici Bobri.
- **Mrtvice so kljub imenu polne življenja. So pomemben življenjski prostor za različne rastlinske in živalske skupine. V njih živi npr. več kot 30 vrst kačjih pastirjev.**
- Vodena tura - dramska igra, ki temelji na pripovedovanju zgodb v povezavi z mrtvicami in rastlinami.
- **Mrtvi rokavi so pomembni tudi z vidika človeka. Na in ob njih se odvijajo številne človekove dejavnosti (npr. ribolov v Bobrih). Človek ima tudi posredne koristi (npr. zadrževanje vode).**
- Vodena tura - dramska igra, ki temelji na pripovedovanju zgodb v povezavi z mrtvicami in rastlinami.

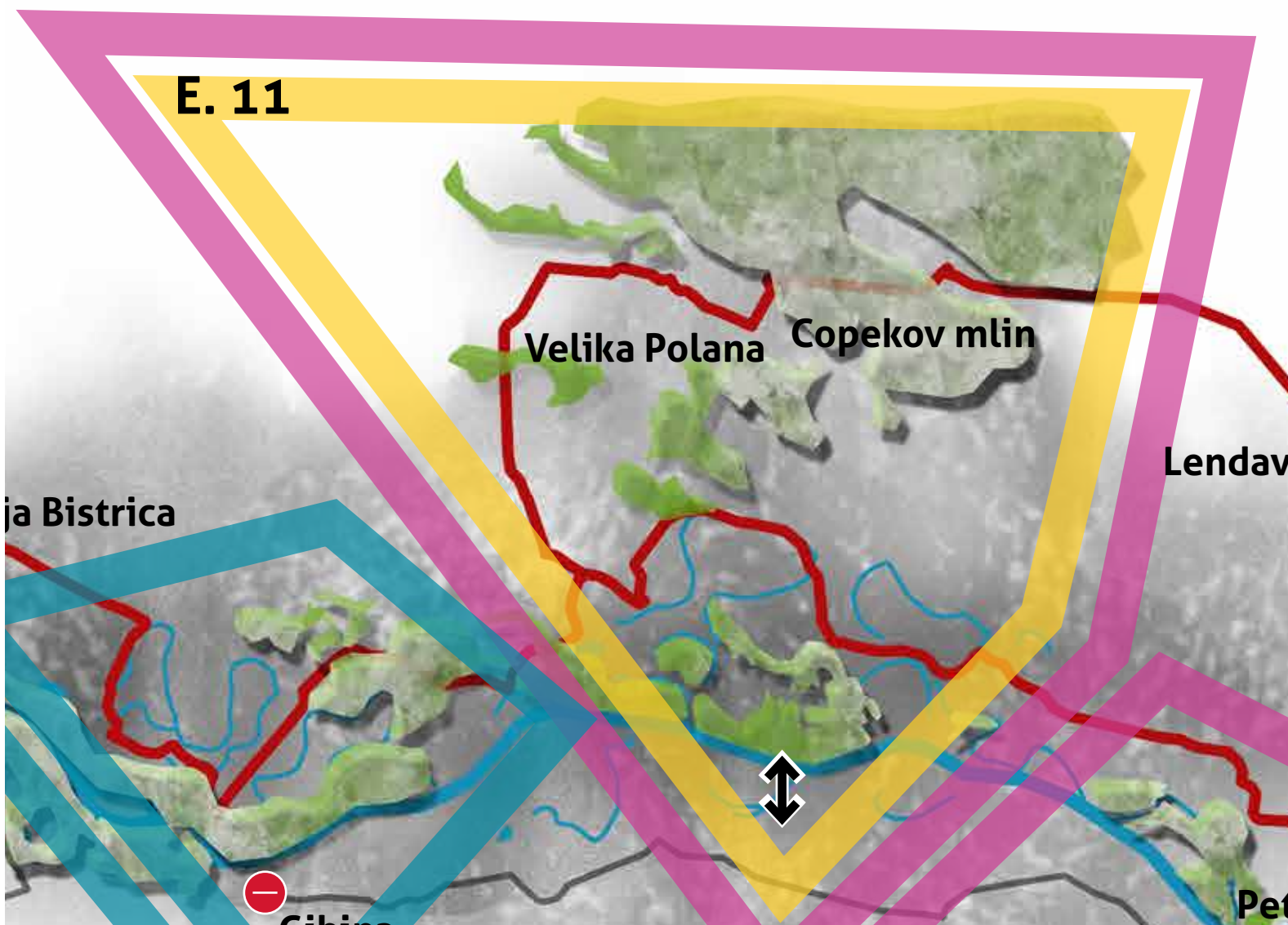
Slika 31: Primer vodene ture-dramske igre v parku, [Bjorbekk-Lindheim-Nansenpark](#).

Ukrep: E. 11: MURA PREMIKA GLADINO PODTALNICE!

Navezava na kmetijske ukrepe Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Natura 2000 Mura na območju: **Obnova in vzdrževanje travišč (več ukrepov).**

Lokacija ukrepa: **Občina Črenšovci, Občina Velika Polana**

- Območji z navezavo na celostno zgodbo vode+kulturna krajina+poplavni gozd, ki predstavljajo biosferno območje
- Območje z navezavo na temo kulturne krajine
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri (Amazon of Europe Bike Trail)
- Ceste

KULTURNA KRAJINA - TRAVIŠČA

VSEBINE: Kulturna krajina.

FENOMEN: Mokrotni travniki.

SPOROČILO: V kulturni krajini se prvine kulturne dediščine prepletajo z naravnimi vrednotami.

Kulturna krajina je rezultat človekovega delovanja v naravnem okolju.

Rečno igrišče: ob poti se oblikuje razgledišča s poudarki na vedutih kulturne krajine. Igrala se tematsko oblikuje s ciljem dojemanja perspektive in spoznavanja krajinskih vzorcev.

Kulturna krajina je pomembna z vidika ohranjanja biotske pestrosti in ohranjanja habitata bele štoklje.

Rečno igrišče: vzpostavitev opazovalnic za živali in prikaz mokrotnih travnikov.

V kulturni krajini človek sobiva z naravo.

Vodena tura - dramska igra po poteh v kulturni krajini s poudarkom na pripovedovanju zgodb v povezavi z ljudskim izročilom.

Sliki 32-33: Primer ureditve zatočišč v kulturni krajini. Opazovalnica za ptice [Herdla Birdwatching Tower](#).

KULTURNA KRAJINA-KULTURNA DEDIŠČINA

VSEBINE: Kulturna krajina

FENOMEN: Polanski log

SPOROČILO: Kulturna dediščina ob Muri.

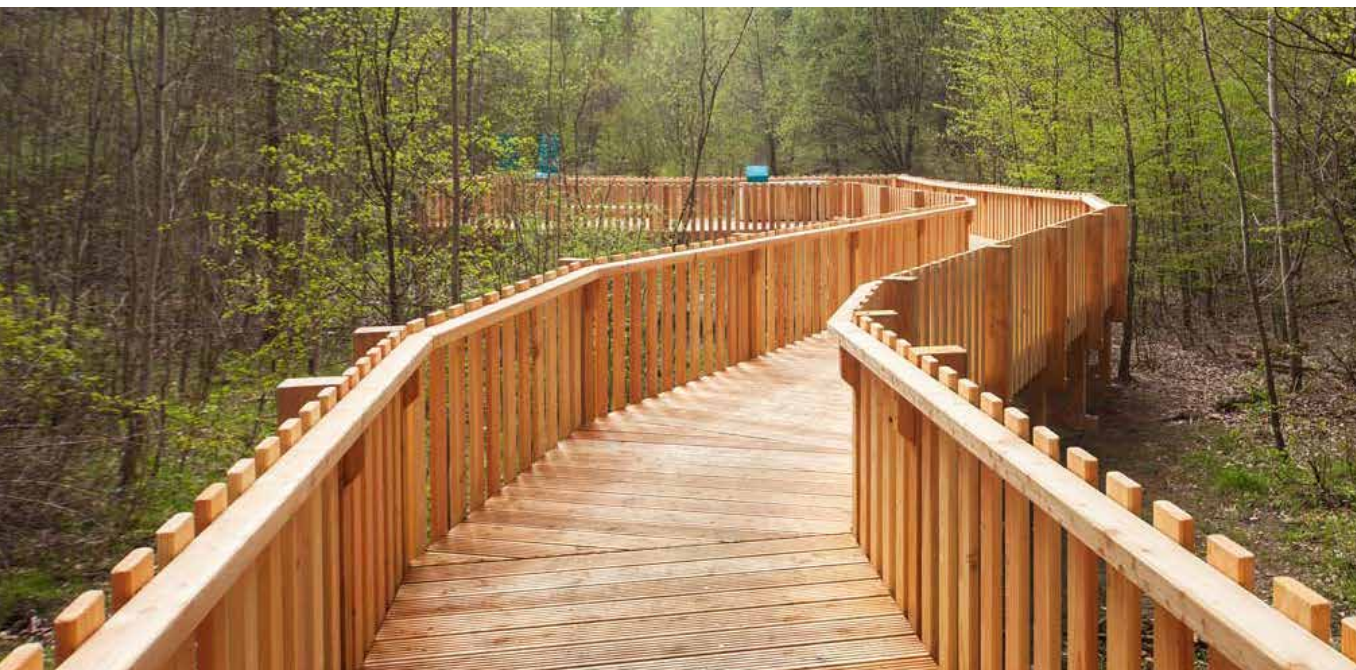

Polanski log je prepoznan kot največje rastišče črne jelše v Evropi.

Postavitev / pripomočki: Sistem poti v krošnjah dreves in vzpostavitev raziskovalnega gozda v okviru rečne šole RIVER'SCOOL v okviru projekta Coop MDD.

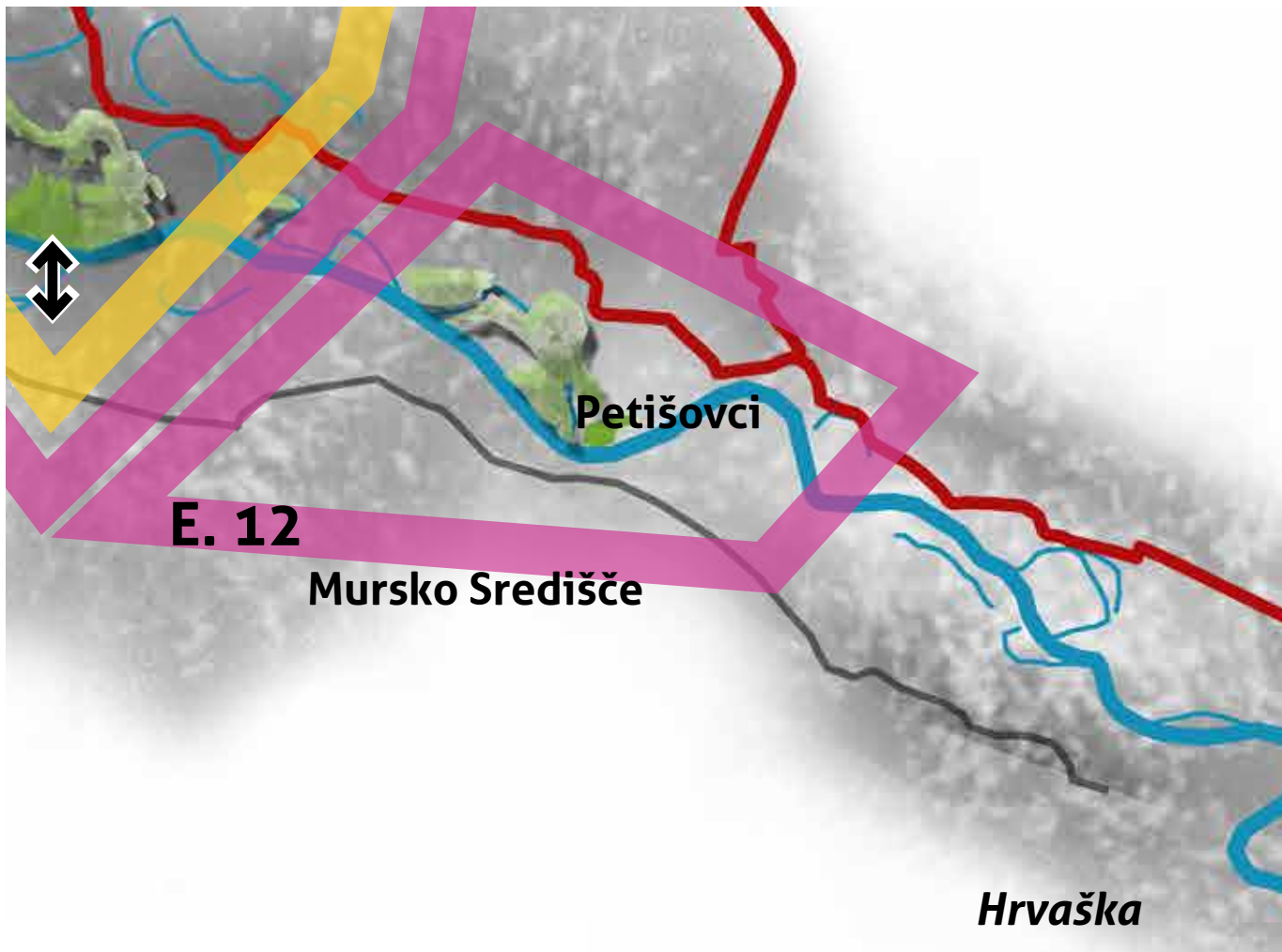
Sliki 33-34: Primer učnih dvignjenih poti, [Wald.Berlin.Klima. – Exhibition in the Forest.](#)

Ukrep: E. 12: MURA PREMIKA ZAVEST O OHRANJANJU REKE!

Navezava na kmetijske, vodarske, gozdarske in ukrepe varstva pomembnih delov habitatov na območjih Natura 2000 Mura na območju: **Obnova mrtvice Podkova, Vzdrževanje in obnova poplavnih gozdov (več ukrepov), Ohranitev habitatov na rečnem otoku pri Benici, Ohranitev rečnih in obrečnih habitatov Murska Šuma I**

Lokacija ukrepa: **Občina Lendava**

- Območji z navezavo na celostno zgodbo vode+kulturna krajina+poplavni gozd, ki predstavljajo biosferno območje
- Prehodi čez reko (brod, most)
- Mejni prehod
- Kolesarska pot ob Muri (Amazon of Europe Bike Trail)
- Ceste

VODE IN POPLAVNI GOZD

VSEBINE: Gospodarjenje z gozdom.

FENOMEN: Evropska Amazonka.

SPOROČILO: Reka Mura je v tem delu najbolj ohranjen rečni ekosistem v Sloveniji.

Med Petišovci in državno mejo so najbolj ohranjeni rečni procesi.

Vodena tura.

Med Petišovci in državno mejo najdemo značilne poplavne gozdove.

Animacijski prikaz razvojnih faz gozda.

Reka Mura je del bodočega 5-državnega Biosfernega območja Mura-Drava-Donava.

Vodena tura.

Slika 35: Primer prikaza informacije o biosfernem območju iz centra za obiskovalce National Park Centre Haus der Berge in Berchtesgaden, avtor fotografije: Urška Oblak.

7. USMERITVE ZA NADALJNJE NAČRTOVANJE

7.1 Nadaljnje načrtovanje interpretacije narave na območju Natura 2000 Mura

Koncept interpretacije je podlaga za detajlno načrtovanje vsebin in medijev interpretacije na konkretnih lokacijah. Z občinami, kjer so predvideni ukrepi, se je treba uskladiti glede točnih lokacij in finančnega proračuna ter glede upravljanja in koordiniranja bodočih projektov, ki bodo uresničili načrtovane ukrepe.

Za pripravo projektov, ki bodo uresničevali načrtovane ukrepe, je treba pripraviti projektno nalogo:

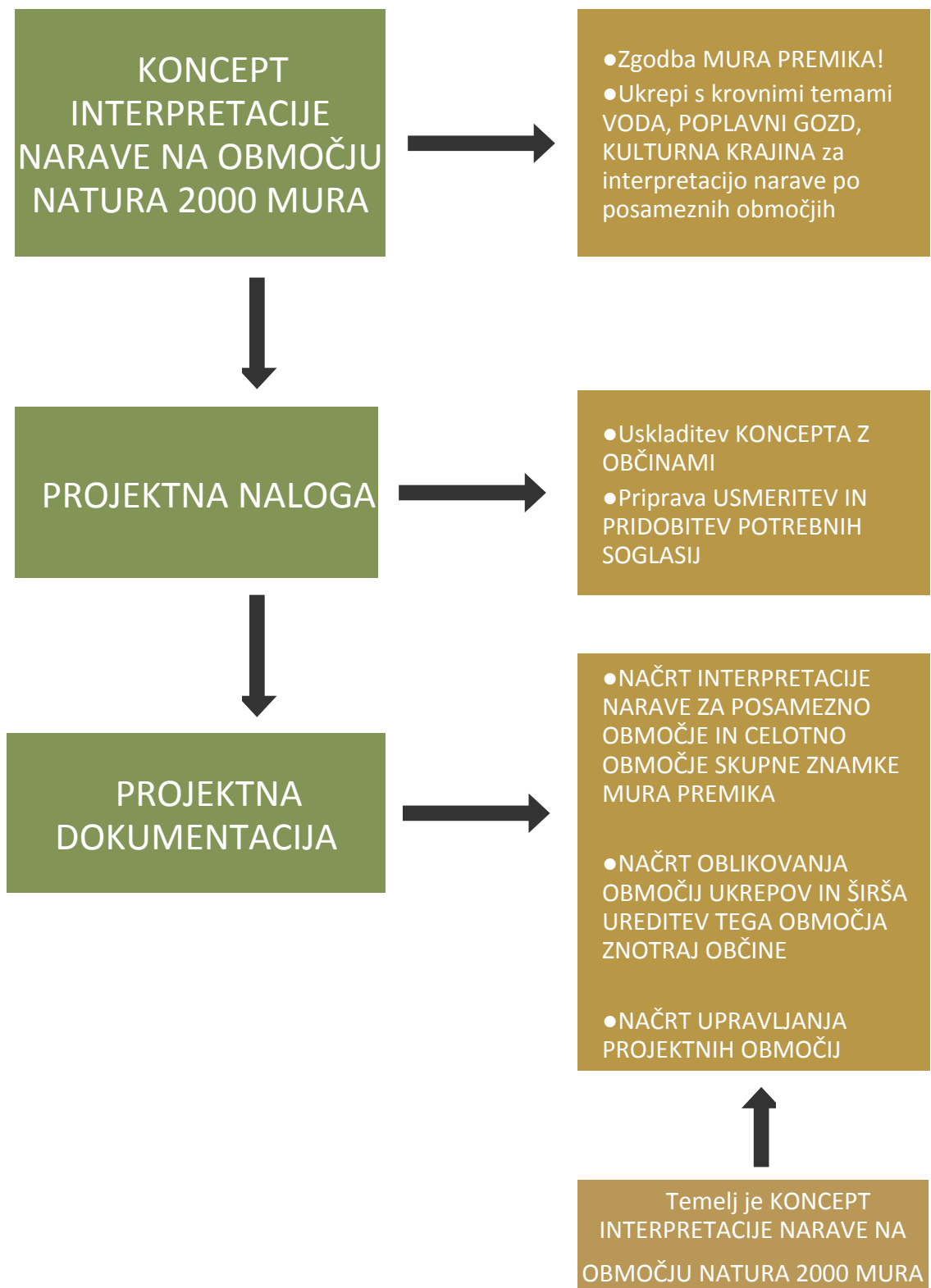
1. Predlog finančne ocene, ki ga je treba uskladiti s posamezno občino glede na občinski proračun in možnosti investicij v tem prostoru.
2. Posamezna občina za vsako od predlaganih lokacij opredeli namensko rabo prostora in jo uskladi s prostorsko dokumentacijo občine.
3. Občina za lokacije opredeli parcelne številke, kvadraturu območja, pogoje terena in prostorske omejitve iz OPN-ja.
4. Občina pripravi prostorske pogoje in po potrebi izdela OPPN za zaokroženo (vplivno) območje teh lokacij.
5. Zunanji izvajalec pripravi projektno nalogo z natančno opredelitvijo prostorskih pogojev in finančno oceno projekta za območja interpretacije narave Natura 2000 Mura.

7.2 Priprava projektne dokumentacije

Zelo pomembno je, da se v nadaljnjih fazah načrtovanja držimo skupne zgodbe, ki se odraža tudi v celostni grafični podobi urejanja območja Natura 2000 Mura. Celostna grafična podoba zajema tako prostorske kot oblikovne usmeritve za umeščanje medijev interpretacije. **Vsaka lokacija iz ukrepov: E.1-12 mora določiti skrbnika / upravljavca lokacije, ki bo skrbel za vzdrževanje interpretacijske infrastrukture in povezovanje s preostalimi območji.** Prav tako je treba med njimi oblikovati partnersko sodelovanje (konzorcij) in določiti koordinatorja s ciljem, da se posamezni upravljavci držijo skupne zgodbe in skupne znamke **“Mura premika!”**. Ključnega pomena pri načrtovanju je umestitev medijev za interpretacijo narave v prostor na način, ki ima minimalen vpliv na okolje in upošteva cilje varstva narave.

Priprava interpretacijskih načrtov in priprava prostorske dokumentacija morata biti narejeni vzporedno, saj sta neločljivo povezani. Le s tovrstnim načrtovanjem lahko dosežemo, da je posamezno območje gradnik celotne zgodbe s sloganom »Mura premika«!

HEMA PROCESA NADALJNJEGA NAČRTOVANJA NA OBRAVNAVANEM OBMOČJU

Pri tem je potrebno upoštevati zakone in prostorske akte za pripravo prostorske dokumentacije in lokalnih interpretacijskih načrtov :

- Prostorski izvedbeni akti občin Šentilj, Apače, Gornja Radgona, Tišina, Radenci, Murska Sobota, Križevci, Veržej, Beltinci, Ljutomer, Črenšovci, Razkrižje, Velika Polana, Dobrovnik, Turnišče in Lendava;
- Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 61/17 in 72/17 – popr.);
- Uredba o razvrščanju objektov (Uradni list RS, št. 37/18);
- Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg in 31/18);
- Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdrl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14 in 56/15);
- Zakon o kmetijskih zemljiščih (Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D in 79/17)
- Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16);
- druga relevantna področna zakonodaja.

7.3 Usmeritve za načrtovalce

- Interpretacijo se načrtuje ob čim širšem vključevanju deležnikov. Posebno pozornost naj se polaga na mladino in lokalno prebivalstvo, ki jih vključujemo v proces priprave vsebin in umeščanja ter oblikovanja medijev v prostor.
- Pri podrobnejšem načrtovanju interpretacije naj se vključuje kompetentne strokovnjake in deležnike praktičnimi izkušnjami.
- Ukrepe obnove rečnih in obrečnih habitatov območja Natura 2000 Mura se v prvi fazi interpretira kot demonstracijske ukrepe s ciljem izboljšanja percepcije lokalnega prebivalstva.
- V prvi fazi načrtovanja je potrebno pregledati obstoječo interpretacijo narave in kulture. V kolikor je to mogoče, naj ima nadgradnja obstoječih vsebin prednost pred umeščanjem novih vsebin.
- Prednostno se vlaga v osebno interpretacijo, ki omogoča bistveno višjo kvaliteto obiska, usmerjanje obiskovalcev in minimalne posege v naravno okolje.
- Ključna načela, ki jih je treba upoštevati, so upravljanje, koordinacija in zagotavljanje trajnosti celotne mreže in posameznih območij.
- Upravljavec mora skrbeti za razvoj znamke Mura premika! / Mura moves!
- Upravljavec skrbi za vzdrževanje in nadgradnjo interpretacije narave ter vzdržuje pripadajočo infrastrukturo na območju.
- Znamka Mura premika! / Mura moves! potrebuje skupnega skrbnika (krovni organ), ki skrbi za promocijo, povezovanje in koordinacijo izvajalcev interpretacije (npr. skrbi za bazo vodnikov interpretatorjev), povezovanje s turističnimi ponudniki, koordinira umeščanje medijev za interpretacijo narave in skrbi za usposobljenost interpretatorjev, idr.
- Vsa pripadajoča infrastruktura mora biti umeščena v prostor oz. izvedena na način, da je zagotovljena njena trajnost.

7.4 Naravovarstvene usmeritve za umeščanje interpretacijskih in doživljajskih vsebin v prostor

Na splošno velja, da se interpretacija in aktivnosti za doživljanje narave izvajajo tako, da ne obremenjujejo habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst do stopnje ogroženosti vrste in ne ogrožajo stabilnosti naravnih procesov.

Območje obdelave je posebno varstveno območje (območje Natura 2000) Mura. Zaradi ohranjanja oz. zagotavljanja dobrega stanja varovanih vrst, njihovih habitatov ter varovanih habitatnih tipov je potrebno pazljivo načrtovanje interpretacijskih vsebin. Pri tem se naj upošteva Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18). Znotraj obravnavanega območja se nahajajo tudi številne naravne vrednote lokalnega in državnega pomena. Preudarno načrtovanje interpretacijskih vsebin mora biti skladno z varstvenimi in razvojnimi usmeritvami, podanimi v Uredbi o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02, 67/03) .

V nadaljevanju so podane konkretne varstvene in razvojne usmeritve za umeščanje interpretacijskih vsebin v območja z naravovarstvenim statusom:

- Za posege znotraj območja Natura 2000 Mura je potrebno izvesti postopek presoje sprejemljivosti posega. Investitor glede na zahtevnost objekta in vrsto posega pridobi bodisi dovoljenje za poseg v naravo bodisi naravovarstveno soglasje ali pa zaprosi za mnenje v okviru pridobitve gradbenega dovoljenja.
- Umeščanje interpretacijske infrastrukture naj se izvede na način in v obsegu, ki po eni strani še zagotavlja kvalitetno podajanje vsebin, a hkrati bistveno ne vpliva na stanje varovanih vrst in habitatnih tipov ter ne poslabšuje krajinske vrednosti prostora.
- Poleg naravovarstvene zakonodaje naj se pri posegih na območju Natura 2000 Mura upošteva področno zakonodajo, in sicer se pri posegih na kmetijskih zemljiščih upošteva Zakon o kmetijskih zemljiščih, pri posegih v gozdnem prostoru Zakon o gozdovih, pri posegih v poplavnem območju in vodovarstvenih območjih pa Zakon o vodah. Pri umeščanju interpretacijskih vsebin v prostor je priporočljivo vključevanje pristojnih strokovnih služb.
- Interpretacijske vsebine naj se prednostno umešča na območje že obstoječe, legalne infrastrukture, namenjene obiskovalcem. Na območju znotraj protipoplavnih nasipov oziroma poplavnega območja Mure, ki predstavlja naravovarstveno najvrednejši del območja Natura 2000 Mura, naj se novih interpretacijskih območij izven lokacij legalne obstoječe infrastrukture in legalnih obstoječih turističnih točk ne vzpostavlja.
- Interpretacijskih vsebin naj se ne umešča v neposredni bližini ključnih habitatnih struktur varovanih vrst (npr. gnezdišča, kotišča, drstišča) oz. na način, ki bi lahko bistveno vplival na dotično varovano vrsto.
- Stavbe namenjene interpretaciji in obiskovalcem naj se umešča izven poplavnega območja (npr. za visokovodne nasipe) in prednostno izven gozdnega prostora.
- Za namene izvedbe doživljajskih/učnih poti naj se uporabijo in nadgradijo obstoječe ceste, kolovozi in servisne poti. Poti v gozdnem prostoru naj se ne asfaltira.

- Za interpretacijske enote z večjo frekvenco obiskovalcev naj se z namenom zmanjšanja vpliva obiskovalcev na naravno okolje naredi načrt usmerjanja obiskovalcev (umestitev parkirnih prostorov, umestitev dostopnih poti, usmerjanje obiskovalcev izven najbolj občutljivih delov naravnega okolja idr.). Izvedejo se ukrepi za preprečitev vožnje v naravnem okolju z vozili na motorni pogon (v skladu z 28.b členom Zakona o ohranjanju narave). Parkirišča naj se umesti izven poplavnega in gozdnega prostora.
- V poplavno območje naj se umešča zgolj interpretacijsko infrastrukturo, ki ne poslabšuje poplavne varnosti oz. ne povečuje tveganja za škodljivo delovanje voda v primeru poplav. Na ta način se zmanjša potreba po dodatnih vodnogospodarskih ukrepih za zagotavljanje pretočnosti in poplavne varnosti v strugi ali na obrežju vodotoka.
- Na lokacijah interpretacijskih enot znotraj gozdnega prostora naj se ne ureja trajne osvetlitve.
- Na lokacijah interpretacijskih enot znotraj gozdnega prostora naj se ne umešča ureditev, ki povzročajo hrup.

8. LITERATURA IN VIRI

1. Atlas okolja. Ljubljana, Agencija Republike Slovenije za okolje. gis.arso.gov.si/atlasokolja/ (31. december 2015)
2. Celovit načrt interpretacijske infrastrukture na območju krajinskega parka Ljubljansko barje. 2007. URBI d.o.o., Oblikovanje prostora, 1. zvezek zaključno poročilo projekta
3. Celovit načrt interpretacijske infrastrukture na območju krajinskega parka Ljubljansko barje. 2007. URBI d.o.o., Oblikovanje prostora, 2. zvezek zaključno poročilo projekta
4. Muze. 2018. Priročnik za interpretacijo, Smjernice za razvoj tekstualnog i vizualnog interpretacijskog sadržaja, Interreg Slovenija – Hrvatska / Projekt Krasn'krš
5. Slovenska mreža za interpretacijo dediščine. 2010. Identiteta kot interpretacija preteklosti. Notranjski ekološki center NEC, Cerknica: 19 str.
<http://www.smid.si/attachments/article/203/Identiteta%20je%20tudi%20interpretacija%20preteklosti.pdf>
6. Regionalni razvojni program Pomurske regije za obdobje 2014-2020 (RRP) REVITAL Integrative Environmental Planning GmbH. Concept Of Transboundary Learning Network Of River`Schools (Koncept čezmejne izobraževalne mreže rečnih šol). 2018. Nußdorf: 64 str.
7. Thursten L. 2014. The interpretive guide. Sharing Heritage with People, Werleshausen, Bildungswerk interpretation, Werleshausen: 40 str.
http://www.interpret-europe.net/fileadmin/Documents/projects/HeriQ/the_interpretive_guide_2015_en.pdf
8. Zavod Iskriva. 2018. Sklop E: interpretacija za doživljanje narave ob Muri na območju Natura 2000. Reteče.
9. Zavod za varstvo narave, Općina Vrsar, Javna ustanova "Park prirode Žumberak Samoborsko gorje", Obćina Slovenska Bistrica, Grad Ozalj, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Krapinsko-zagorske županije. 2017. Skupna strategija za interpretacijo dediščine v projektu Enjoy Heritage. Interreg Slovenija – Hrvatska.
10. Modrić Ž. et al. 2018. Orodje za opredelitev vroćih toćk kraške dedišćine«, iz čezmejnega projekta SI- HR KRASn'KRŠ, ZRC SAZU in Prirodoslovni muzej Rijeka.

Koncept interpretacije narave na območju Natura 2000
Mura
The Concept of Nature Interpretation in Natura 2000 Site
Mura

IZDAL IN ZALOŽIL:
Zavod RS za varstvo narave

ŠTEVILKA NALOGE:
4-I-53/2-O-19/AK

VSEBINA:
Zavod Iskriva: Urška Oblak, Eva Batista, Urška Dolinar

Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, OE Maribor:
Simon Veberič, Aleksander Koren, Katja Berden

FOTOGRAFIJE: Reference projektov iz spletne platforme
Landzine in drugi avtorji: Zarja Šinkovec in Urška Oblak,
Pexels.

KARTA UKREPOV: Urška Oblak

OBLIKOVANJE IN GRAFIČNA PRIPRAVA:
Urška Oblak in Aleksandra Anzulović

TISK:
Birografika BORI d.o.o.

NAKLADA:
140

Ljubljana, Maj 2019

